

Det helsevitenskapelige fakultet, RKBU Nord

UiT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Barns oppfattelse av det norske barnevernet

En spørreundersøkelse blant norske 5.- og 9. Klasseelever

Tonje Friborg Berger

Masteroppgave i barnevern, 50 studiepoeng - mai 2017

Veileder: Svein Arild Vis

Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har vært både morsomt og utfordrende. Det å kunne skape noe eget er gøy og spennende.

Først og fremst vil jeg takke min veileder Svein Arild Vis. Takk for at du har bidratt med kunnskap og gode ideer. Du har lært meg mye og det er jeg takknemlig for.

Takk til alle som deltok i studien min. Både saksbehandlerne som lot seg intervju, og elevene som svarte på spørreundersøkelsen. Jeg vil også takke rektorer og lærere som gav meg innpass i klassene. Uten dere ville det ikke vært mulig å skrive denne oppgaven.

Takk til jentene på ”kontoret” for gode innspill, tilbakemeldinger og innholdsrike pauser.

Takk til mine foreldre, gode venninner og Eivind for korrekturlesing, tips og triks. Setter stor pris på at dere har tatt dere tid til min oppgave.

Over og ut!

Tromsø, 15 mai 2017

Tonje Friborg Berger

Sammendrag

Det norske barnevernet er en instans som hjelper barn, unge og deres familier som er i en vanskelig livssituasjon. Formålet med studien var å undersøke hvilken oppfattelse barn har av det norske barnevernet.

Et spørreskjema ble utviklet basert på intervjuer med tre saksbehandlere i barneverntjenesten. Spørreundersøkelsen ble delt ut til 204 deltakere, hvorav 141 var 5. klasseelever og 63 var 9. klasseelever. For å undersøke barns oppfattelse av barnevernet, ble deltakerne bedt om å ta stilling til 30 utsagn på en fem punkts likert-skala. Utsagnene er gruppert i fem ulike skalaer hvor målsetningen er å finne ut noe om (i) barns oppfattelse av omsorgsovertakelse, (ii) barns oppfattelse av barnevernets hjelperolle, (iii) barns oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet, (iv) barns oppfattelse av barnevernet generelt og (v) barns oppfattelse av barnevernets nødvendighet.

Av hele utvalget har 17 % en negativ oppfattelse av barnevernet. Resultatene indikerer at jenter har en mer positiv oppfattelse av det norske barnevernet enn gutter. Elever i 5. klasse har en mer positiv oppfattelse av barnevernet enn 9. klasseelever. Resultatene viser også at 25 % av utvalget oppfatter foreldrenes holdninger til barnevernet som negative.

Barns utvikling er et resultat av samspillet mellom arv og miljø. Det vil si at de forskjellene en ser i resultatet, både kan forklares ut fra individuelle forskjeller, men også ut fra påvirkning fra miljøet. Hva media, skolen, foreldre, og andre systemer barnet er en del av formidler om barnevernet, vil derfor ha betydning for barnets oppfattelse av barnevernet.

Barnevernets kommunikasjonsstrategier fremstiller tjenestens oppdrag. Et av målene er at alle barn skal vite at barnevernet finnes. Da resultatene indikerer at flere barn sitter med en feilaktig eller negativ oppfattelse av barnevernet er det nødvendig med informasjonsformidling om tjenesten. Dette har betydning fordi barns oppfatning av barnevernet kan påvirke hvilken innstilling barn har til samarbeid med barnevernet og om barn selv vil melde fra ved behov for hjelp fra tjenesten.

Nøkkelord: Barnevern, barns oppfattelse, utvikling, kommunikasjonsstrategier, legitimitet,

Abstract

The Norwegian child protection service is an entity that helps children, youths and parents who are in a difficult life situation. The aim of this study was to examine children's perception of the Norwegian child protection services. This was done through questionnaires handed out to 5th graders and 9th graders.

To develop the questionnaire three social workers from two child protection agencies were interviewed. This to get statements about the child protection services there would be a chance the 5th and 9th graders would have an opinion about. The sample consisted of 204 students in 5th grade and 9th grade. The questionnaire consisted of 30 statements that seeks to find out (i) children's perception care order, (ii) children's perception of the child protection service as a helper, (iii) children's perception about parents attitudes towards the child protection services, (iv) children's own perception about the child protection services, and (v) children's perception of child protection services as needed.

17 % of the sample has a negative perception of the child protection service. The results indicate that girls have a more positive perception about the child protection services than boys. And 5th graders have a more positive perception about the child protection service than 9th graders. The result also show that 25 % of the sample has a negative perception of parental attitudes towards the child protection service.

The child's development is a result of the interaction between inheritance and the environment. Therefor the differences in the result can be explained, both by individual differences, but also by the influence from the environment. What the media, the schools, the parents and other systems children are a part of tells them about the child protection services, will therefor influence their perception of the system.

The child protection services communication strategies present the services mission. As the result shows, a fairly large part of the sample has a wrong or negative perception of the child protection services. This indicates that there is a need of more information about the system. This is important because children's opinions about the child protection services can influence children's attitude towards participation and the likelihood of children to seek help when needed.

Key words: Child protection, children's perception, development, communication strategies, legitimacy.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Barnevernfaglig begrunnelse.....	4
1.2	Oppgavens oppbygging.....	4
1.3	Begrepsavklaring.....	5
2	Problemstilling.....	6
3	Barnevernets legitimitet og omdømme.....	7
3.1	Barnevernets legitimitet.....	7
3.2	Barnevernets omdømme.....	10
4	Barnevern som lovregulert tjeneste.....	12
4.1	Hva sier lovverket.....	12
4.1.1	Hjelpetiltak vs omsorgsovertakelse.....	13
4.2	FN's barnekonvensjon.....	14
4.3	Barns deltakelse.....	16
5	Økologisk utvikling.....	17
5.1	Samfunn.....	18
5.1.1	Media.....	18
5.1.2	Barnevernets informasjonsformidling.....	19
5.1.3	Skole.....	21
5.2	Familie og nærmiljø.....	23
5.3	Individ.....	24
5.3.1	Kognitiv utvikling og aldersforskjeller.....	24
5.3.2	Kjønnforskjeller.....	25
6	Litteratursøk om forskning på barns oppfattelse av barnevernet.....	27
7	Metode.....	28
7.1	Forskningsdesign.....	28
7.2	Metodisk tilnærming.....	28
7.3	Deltakere.....	29
7.3.1	Rekruttering av deltakere.....	29
7.3.2	Utvalg.....	30
7.4	Måleinstrument.....	31
7.4.1	Utforming av spørreskjema.....	31

7.4.2	Spørreskjema	32
7.4.3	De ulike skalaene.....	34
7.5	Prosedyre for gjennomførelse av spørreundersøkelsen.....	35
7.6	Etiske vurderinger	36
7.7	Statistisk analyse	38
8	Resultat.....	39
8.1	Barns oppfattelse av barnevernet	39
8.2	Forskjeller mellom gutter og jenter	42
8.3	Forskjell mellom 5.- og 9. klasseelever.....	43
8.4	Forskjell mellom 5.- og 9. klasseelever når det kontrolleres for kjønn.....	44
8.5	Forskjell mellom 5. klasseelever fra by og bygd.....	45
8.6	Informasjonskilde og kunnskapsvurdering	46
9	Diskusjon.....	48
9.1	Diskusjon av resultater	48
9.1.1	Barns oppfattelse av barnevernet	48
9.1.2	Forskjeller mellom gutter og jenter	52
9.1.3	Forskjeller mellom 5. – og 9. klasseelever	54
9.1.4	Forskjell mellom 5.klasseelever fra by og bygd.....	55
9.1.5	Informasjonskilde og kunnskapsvurdering	56
9.2	Metodediskusjon	62
9.2.1	Forskningsdesign.....	62
9.2.2	Metodisk tilnærming	62
9.2.3	Deltakere	62
9.2.4	Måleinstrument.....	63
9.2.5	Prosedyre for gjennomførelse	64
9.2.6	Validitet og reliabilitet.....	64
9.3	Forslag til videre forskning	64
10	Konklusjon	66
	Referanseliste	67
	Vedlegg	71

1 Innledning

Denne oppgaven handler om barns oppfattelse av det norske barnevernet. Dette er interessant å undersøke fordi mange barn og unge har kontakt med barnevernet. I 2015 mottok 53 439 barn og unge i alderen 0-22 år en form for barneverntiltak. Dette utgjorde om lag 4 % av alle barn og unge i Norge i 2015 (Ssb, 2016). Av de som mottok barneverntiltak var det 43 370 som mottok hjelpetiltak og 10 069 som mottok omsorgstiltak. Som tallene viser er det langt flere barn med barneverntiltak som mottar hjelp mens de bor hjemme enn de som mottar omsorgstiltak utenfor hjemmet. Både gjennom arbeid, og gjennom samtaler med barn i private settinger, har jeg fått et inntrykk av at flere barn sitter med en feilaktig oppfattelse av barnevernet. Da det virker som om flere barn har misforstått eller ikke vet hva barnevernet er, var jeg interessert i å undersøke om denne misforståelsen gjelder mange barn. For å undersøke dette nærmere, var det nødvendig å spørre mange barn, og det ble derfor besluttet at spørreskjema til skoleklasser var en måte å finne ut dette på.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) ønsker at barn skal vite at barnevernet finnes og hva det er til for. I en informasjonsbrosjyre om barnevernet skriver de følgende om barnevernet:

Barnevernet skal gi barn, unge og familier hjelp og støtte når det er vanskelig hjemme eller barnet av andre grunner har behov for hjelp fra barnevernet (for eksempel atferdsproblemer, rus). Foreldrene har ansvar for å gi sine barn omsorg. Men hvis foreldrene sliter eller har det vanskelig, skal barnevernet hjelpe til slik at barn og unge får den omsorgen de trenger (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2017, s. 3).

Det er publisert flere kommunikasjonsstrategier som fremstiller barnevernets oppdrag. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) har det øverste ansvaret for disse kommunikasjonsstrategiene. I kommunikasjonsstrategien *Et åpent barnevern* står det at ”alle barn skal bli kjent med barnevernet” (Barne-, og likestillingsdepartementet/Bufetat, 2008, s. 4). På oppdrag fra BLD utviklet Bufdir kommunikasjonsstrategien *Barnevernet – en hjelper*, hvor det står at ”befolkningen skal ha kunnskap om barnevernet som en hjelper og myndighetsutøver” (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2013, s. 7). Målsetningen er at alle barn skal vite om barnevernet og hva det er til for. I kommunikasjonsstrategien *Barnevernet – en hjelper* fra 2013 fremheves det at økt kunnskap om barnevernet øker befolkningens tillit til barnevernet.

Tillit handler om å ha tro på noe eller noen. Tillit er en følelse av at andre personer er til å stole på. Kommunikasjonsstrategiene formidler et ønske om at befolkningen skal stole på barnevernet. For at tillit skal oppstå må derfor befolkningen se at systemet fungerer. I følge Grimen (2009) påvirkes tillit av hvordan noe fungerer. Videre sier Grimen (2009) at mange mener tillit til institusjoner er en forutsetning for at demokratier skal fungere, mens andre mener at en verken kan eller bør stole på de som styrer oss (Grimen, 2009, s. 110).

Barnevernets legitimitet øker om befolkningen har tillit til systemet (Bunkholdt, 1997; Figenschow, 2006). Legitimitet handler om i hvilken grad det er oppslutning om de handlinger en utfører (Veland, 2004).

Grimen (2009, s. 75) påpeker at tillit gjør samarbeidet lettere. Dette betyr at om befolkningen har tillit til barnevernet, vil det øke sannsynligheten for at samarbeidet mellom barnevernet og de familier det kommer i kontakt med blir bedre. Samarbeid handler om å arbeide i fellesskap. Det handler om å nå mål sammen. Samarbeidet mellom barnevernet og barnet er en viktig del av barnevernets arbeid. Dette fordi barn har rett til medvirkning. Medvirkning handler om å ta del i avgjørelser. I Lov om barn og foreldre av 1982 (heretter; barneloven, bl) § 31, Lov om barneverntjenester av 1992 (heretter; barnevernloven, bvl) § 6-3 og FN's konvensjon om barnets rettigheter av 1989 (heretter; barnekonvensjonen) art. 12 står det at barn har rett til å bli hørt i alle saker som berører barnet (Barnekonvensjonen, 2003). For at barnet skal føle seg trygg i møte med barnevernet vil det være en fordel om barnet vet hva barnevernet er og hva det kan hjelpe med på forhånd av det første møtet med barnevernet. Dette for å muliggjøre et godt samarbeid, og for å øke sjansen for at barnet får ta del i avgjørelser omkring seg selv.

Informasjon om barnevernet fremstilles på ulike måter. Media er et eksempel på kommunikasjon som formidles til mange personer. Barnevernet kan iverksette flere tiltak som ikke innebærer å overta omsorgen for et barn. Det er likevel slik at en stor del av det en leser om barnevernet i media omhandler de sakene hvor barnevernet har overtatt omsorgen for et barn. Media har makt over sine lesere. Det betyr at mange blir påvirket av det de ser eller leser i media og tror at det er slik det er (Waldahl, 1999). Hvordan media fremstiller saker om barnevernet, vil derfor ha betydning for befolkningens kunnskap om og holdninger til barnevernet. Føleide (2011) fant gjennom sin innholdsanalyse av barnevernsfremstillinger at ca. 40 % av sakene i Norges to største aviser (Dagbladet og VG) som omhandlet barnevernet var negativt ladet. Dette er en endring fra 2004/2005 hvor Stang (2007) fant ut at ca. 54 % av alle sakene i Dagbladet og VG var negativt ladet.

På Facebook er det anti-barnevern grupper hvor voksne personer omtaler barnevernet som kidnappere og barnetyver. En av gruppene ”Barnevernet vil vi ha fullstendig fjernet” har om lag 13 000 medlemmer og er en åpen gruppe. Det vil si at også personer som ikke er medlem av gruppen kan lese hva som skrives der. På siden legges det ut bilder av barn, saksdokumenter og hver dag poster enkeltpersoner sin historie eller sine negative formening om barnevernet.

På bakgrunn av hva som preger mediebildet og hvilken holdninger som ytres i sosiale medier, er det grunnlag til å anta at flere barn tenker negativt om barnevernet, og kanskje sitter med den oppfatningen at barnevernets eneste oppgave er å flytte barn. Det er også grunnlag for å anta at barn vet lite om barnevernets arbeidsoppgaver og hvordan de kan hjelpe på andre måter enn å flytte barn. Da barnevernets arbeidsområde er komplekst, og de fleste barn får hjelp mens de bor hjemme (Ssb, 2016) vil det være viktig at barn får kunnskap om hva barnevernet er til for, hvorfor vi har det og hvordan det kan hjelpe. Også på de områder som ikke innebærer at barnet må flytte fra sine omsorgspersoner. I kapittelet om barnevernet som lovregulert tjeneste vil det derfor være fokus, både på barnevernloven § 4-4 om barnevernets hjelpetiltak, og § 4-12 om omsorgsovertakelse.

Det er tenkelig at barns oppfattelse av barnevernet påvirkes av flere ulike faktorer. Urie Bronfenbrenners (1917-2005) teori om økologisk utvikling påpeker at barnets utvikling kan forklares gjennom hvordan de ulike systemer samvirker og påvirker hverandre (Bronfenbrenner, 1979). Bronfenbrenners teori vil derfor benyttes som utgangspunkt når barnets utvikling presenteres i teoridelen av oppgaven. Dette fordi barns utvikling er en prosess og et resultat av samspillet mellom arv og miljø (Bronfenbrenner, 1979; Tetzchner, 2012). Ved å benytte Bronfenbrenners teori om økologisk utvikling vil en kunne se på de ulike systemer i samfunnet og hvordan disse kan påvirke barnets oppfattelse av barnevernet.

Det er viktig at barn har kjennskap til barnevernet. Dette henger sammen med at en da kan ufarliggjøre barnevernet. Dette er en fordel i forhold til det første møtet mellom barnet og barnevernet. Hvis barnet vet at barnevernet i de fleste tilfeller hjelper familien mens barnet bor hjemme, vil det kanskje ikke virke så skremmende når mor eller far forteller at de skal snakke med barnevernet. Ved å øke barns kunnskapsnivå om barnevernet er det derfor sannsynlig at en fjerner frykten for barnevernet, som det kan tenkes at mange barn har på grunnlag av det som skrives og snakkes om.

På bakgrunn av dette er det derfor interessant å undersøke hva barn flest tenker, vet og mener om barnevernet. Det er av interesse å finne ut av hvilken oppfattelse barn har om barnevernet slik at en kan finne ut om det er behov for at barn skal få mer kunnskap om tjenesten. Mer kunnskap kan føre til en bedre oppfattelse av barnevernet, og økt kunnskapsformidling om barnevernet er derfor en måte å gjøre dette på. Temaet for denne masteroppgaven er barns oppfattelse av det norske barnevernet. Dette undersøkes gjennom en kvantitativ spørreundersøkelse blant 5.- og 9.klasseelever på norske grunnskoler. En gjennomgang av tidligere forskning viser at ingen har undersøkt hvilken oppfattelse barn flest har om det norske barnevernet. Det finnes heller ikke studier fra utlandet som har undersøkt dette. Problemstilling og underproblemstillinger presenteres i sin helhet i neste kapittel.

1.1 Barnevernfaglig begrunnelse

Det er viktig at ansatte i barnevernet vet noe om barns oppfattelse av barnevernets rolle i samfunnet. Dette inkluderer at ansatte har kunnskap om hvilken oppfattelse barn har av barnevernets arbeidsoppgaver. Da barn har rett til å bli hørt jf. bvl § 6-3 og barnekonvensjon art.12 vil barnevernansattes arbeid i stor grad gå ut på å snakke med barn og unge i vanskelige livssituasjoner. Det kan derfor være en fordel at de ansatte har en forståelse av hvor mye barn og unge egentlig vet om barnevernet. Gjennom å ha kunnskap om dette vil det kunne gjøre den ansatte i barneverntjenesten mer bevisst i situasjoner som innebærer å snakke med et barn som aldri har snakket med barnevernet før. Det vil bidra til å fremheve viktigheten av at alle barn får informasjon om barnevernet i det første møte, noe som kan være en viktig del av det videre samarbeidet med barnet og familien. Barnevernets kommunikasjonsstrategier handler om barnevernets oppdrag. Da en av målsetningene er at alle barn skal vite noe om barnevernet er det viktig at BLD og Bufdir vet noe om behovet for å formidle informasjon om barnevernet til barn flest. Det at BLD og Bufdir vet noe om barns oppfattelse av barnevernet kan være et viktig bidrag i deres arbeid. På bakgrunn av det overnevnte er denne masteroppgaven barnevernfaglig relevant.

1.2 Oppgavens oppbygging

Oppgaven er delt inn i ti kapitler. I kapittel to presenteres hovedproblemstillingen og underproblemstillingene. Oppgaven består av tre teorikapitler. I kapittel tre er temaet barnevernets legitimitet og omdømme. Det neste teorikapitlet omhandler lovverk og barns rett til deltakelse. Kapittel fem handler om barns utvikling, og hvordan de ulike systemer barnet er en del av kan påvirke barnets oppfattelse av barnevernet. Bronfenbrenners teori om økologisk

utvikling er sentral i dette kapitlet. I kapittel seks presenteres litteratursøket. Deretter kommer metoden i kapittel sju. Resultater presenteres i kapittel åtte, med en påfølgende diskusjon i kapittel ni. Oppgaven avsluttes med en konklusjon i kapittel ti.

1.3 Begrepsavklaring

Når studiens resultater presenteres i resultatdelen vil dette blir gjort med engelske begreper i tabellene. Dette både i forhold til gjennomsnitt og standardavvik. Gjennomsnitt vil i tabellene omtales som Mean (M). I teksten vil M bli benyttet når resultat skal rapporteres i parentes. Standardavvik vil ha forkortelsen SD (Standard Deviation) både i tabellene og i parentes i den løpende teksten.

2 Problemstilling

Hovedproblemstilling:

Oppgavens hovedproblemstilling er å undersøke barns oppfattelse av barnevernet og analysere om alder og kjønn har betydning for dette.

Delproblemstillinger:

1. Undersøke i hvilken grad barn har en god oppfattelse av det norske barnevernet, herunder (i) barns oppfattelse av omsorgsovertagelse, (ii) barns oppfattelse av barnevernets hjelperrolle, (iii) barns oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet, (iv) barns oppfattelse av barnevernet generelt og (v) barns oppfattelse av barnevernets nødvendighet.
2. Det undersøkes om det er forskjellig oppfattelse av disse forholdene, mellom gutter og jenter.
3. Det undersøkes om det er forskjellig oppfattelse av disse forholdene mellom 5. og 9. klasseelever.
4. Det undersøkes om det er forskjellig oppfattelse av disse forholdene og mellom barn fra by og bygd.
5. I tillegg undersøkes det hvor barn har fått informasjon om barnevernet fra og hvordan de vurderer sin egen kunnskap om barnevernet.

3 Barnevernets legitimitet og omdømme

Temaet for dette kapitlet er legitimitet og barnevernets legitimitet. Det er interessant å se på legitimitetsbegrepet også i relasjon til barns oppfattelse av barnevernet. Dette fordi det er naturlig å anta at barns oppfattelse av barnevernet har betydning for barnevernets legitimitet. Samtidig som barnevernets legitimitet kan ha betydning for barns oppfattelse av tjenesten. Da legitimiteten påvirkes av hvordan befolkningen ser på tjenesten, vil barnevernets omdømme belyses gjennom å se nærmere på noen brukerundersøkelser.

3.1 Barnevernets legitimitet

”Legitimitet er knyttet til i hvilken grad det er oppslutning om de handlingene en utfører, eller er kjent for å utøve. Handlinger kan være legale, dvs. lovlige, men uten at de oppfattes som legitime, dvs. gyldige og riktige” (Veland, 2004, s. 199).

Legitimitet påvirkes av hvilket omdømme barnevernet har i befolkningen og kan brukes synonymt med lovlighet og rettmessighet. Bunkholdt (1997) forklarer legitimitet på følgende måte:

Hva er legitimitet? Ifølge politisk litteratur har legitimitet å gjøre med en institusjons (moralske) rettferdiggjøring (Carter 1984). Det betyr at både institusjonen selv og samfunnet mener at institusjonen har rett til å bruke sin makt og sine midler for å oppnå de målsetningene den har. Videre at befolkningen slutter seg opp om institusjonen og institusjonens arbeid. Med andre ord: Et system er legitimt i den grad det nyter borgernes tillit og lojalitet (Bunkholdt, 1997, s. 283).

Tillit handler om det å stole på noe eller noen. Lojalitet handler om plikttroskap og lovlighet. I følge Bunkholdt (1997) vil barnevernets legitimitet påvirkes av i hvilken grad befolkningen stoler på systemet og i hvilken grad de ser at systemet følger lover og regler. Også Figenschow (2006) sier at legitimiteten påvirkes av befolkningens tillit og forståelse av barnevernets måter å forvalte sin samfunnsoppgave på (Figenschow, 2006). Bunkholdt (1997) påpeker, at ut fra barnevernets kjennetegn, vil det være vanskelig - kanskje umulig - å oppnå det hun omtaler som full legitimitet.

Barnevernet er en instans som får mye oppmerksomhet i media (Nordby, Bennin & Buer, 2013). ”Det er et grunnleggende prinsipp at før man kritiserer andres handlinger, bør man ha en god forståelse av beslutningsgrunnlaget for handlingene” (Nordby m.fl., 2013, s. 16).

Nordby (2013) påpeker at dette er et prinsipp som ikke alltid blir ivaretatt i den offentlige debatten om barnevernet. Veland (2004) fremhever at hvordan media fremstiller barnevernet har betydning for tjenestens legitimitet. Da medias oppslag ofte danner grunnlaget for befolkningens bilde av barnevernet, påpeker Figenschow (2006) at det kan oppstå en legitimitetskonflikt. Dette fordi barnevernet, på grunn av sin taushetsplikt jf. bvl. § 6-7, bare kan uttale seg på generelt grunnlag, eller ignorere henvendelser fra media med ”ingen kommentar” (Figenschow, 2006). Veland (2004) viser til Ogden (1994), Sandbæk (1995) og Havnen (2003) når han sier at personer som selv har vært i kontakt med barnevernet er mer positive til tjenesten enn personer som ikke har hatt kontakt med tjenesten. Dette er noe som kan tyde på at saker om barnevernet er for negativt vinklet i den offentlige debatten (Veland, 2004). Det kan også tyde på at de handler mer om barnevernets kontrollrolle, enn hjelperolle. Da forskning på medias fremstilling av barnevernssaker tyder på at det er en stor andel negative omtalelser av barnevernet (Føleide, 2011; Stang, 2007), vil dette bidra til å vanskeliggjøre barnevernets forsøk på å oppnå legitimitet.

Både i kommunikasjonsstrategien *Et åpent barnevern* (2008) og i kommunikasjonsstrategien *Barnevernet – en hjelper* skrives det om barnevernets legitimitet. I *Et åpent barnevern* står det at ”Åpenhet gir barnevernet større legitimitet. Da blir det bedre å være barn i Norge” (Barne-, og likestillingsdepartementet/Bufetat, 2008, s. 4). I *Barnevernet en hjelper* står det at ”Barnevernet i Norge er avhengig av tillit og legitimitet i hele befolkningen. Siden 2004 har barnevernet jobbet for å bli mer åpent og gi offentligheten informasjon” (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet/Bufetat, 2013, s. 3). Det handler om åpenhet og at befolkningen skal være informerte om hva som foregår i det norske barnevernet, og at dette vil bidra til økt legitimitet i barnevernet. Som det fremkommer av kommunikasjonsstrategiene går begrepene legitimitet og tillit igjen. Tillit påvirker legitimitet (Bunkholdt, 1997; Figenschow, 2006). For at tillit til systemet skal oppstå, er det en forutsetning at befolkningen har kunnskap og kjennskap til hvilke oppgaver og tjenester barnevernets ansatte er pålagt (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet/Bufetat, 2013). Grimen (2009) påpeker viktigheten av at systemer og organisasjoner i samfunnet har tillit. Han sier at tillit er viktig for et bedre samarbeid mellom bruker og system.

Grinde (1993) beskriver det hun omtaler som ”en forskyvning fra ytre til indre vansker” (Grinde, 1993, s. 93). Velferdsstatens utvikling har ført til at den ytre nøden nærmest er avskaffet i Norge. Dette som eksempelvis mangel på basale behov som mat, klær og husrom. Tidligere kunne en derfor oftere ”se” at barna led nød. I dagens samfunn er det den indre

nøden som oftest leder til at barnet/familien har behov for hjelp fra barnevernet (Grinde, 1993; Veland, 2004). Dette kan eksempelvis være at barnet blir understimulert, eller at det er andre forhold i familien som ikke ”vises” fra utsiden, men som fremdeles er skadelig for barnet (Veland, 2004). Som en konsekvens av denne forskyvningen er det ikke alltid like synlig hva som er årsaken til at barnevernet må bidra med hjelpetiltak eller overta omsorgen for et barn som det var tidligere. Skiftet fra ytre til indre nød gjør derfor rollen som barnevernsansatt mer utfordrende. Dette fordi grunnlag for tiltak er flyttet fra synlig til usynlig. Når en derfor ikke kan se at barn har behov for hjelp, kan det bli vanskeligere å akseptere barnevernets handlinger knyttet til for eksempel omsorgsovertakelse. Dette vil da kunne bidra til at personer utenfor familien legger seg opp formeningar basert på det synlige og av den grunn kan tenke at barnevernet iverksetter tiltak uten noen grunn (Veland, 2004). ”For at avgjørelsene til barnevernet skal være legitime, kreves det at beslutningsprosessen har vært god, og det må være mulig å kontrollere beslutningen og innholdet i den” (Læret & Skivenes, 2016, s. 46). Her fremhever Læret og Skivenes (2016) viktigheten av at barnevernet følger lovverket når de tar beslutninger i sitt arbeid. Samtidig kommer det frem at disse beslutningene skal være kontrollerbare. Selv om behovet for barnevernets innblanding ikke nødvendigvis vises utenfra, vil det være forhold i hjemmet som av ulike årsaker har medført at barnevernet iverksetter tiltak jf. barnevernloven.

Veland (2004) sier:

Det er ikke vanskelig å opparbeide høy legitimitet og åpenhet knyttet til det å iverksette hjelpetiltak, som i stor grad handler om å gi folk det de vil ha, og som også bidrar til å bygge opp under samfunnets verdi. Utfordringen ligger i å opparbeide legitimitet rundt kontrollrollen (Veland, 2004, s. 207).

Her ser en hvordan Veland (2004) skiller mellom hjelpetiltak og barnevernets kontrollrolle i forhold til legitimitet. Det vil med andre ord være lettere å oppnå legitimitet basert på barnevernets hjelperolle enn basert på kontrollrollen. Veland (2004) skriver om adskilte roller da han mener det er vanskelig å oppnå legitimitet hvis en og samme tjeneste både skal inneha hjelperollen, men også kontrollrollen. Med adskilte roller mener Veland (2004) det vil vært lettere å oppnå et mer legitimt og åpent barnevern.

Barnevernets legitimitet er avhengig av tillit. Det at barnevernet er åpent og at befolkningen vet noe om hva som foregår i barnevernet er viktig for å skape tillit til tjenesten. Barnevernets

legitimitet påvirkes av hvilke omdømme barnevernet har i befolkningen, både blant voksne og barn. Det er derfor hensiktsmessig å presentere noen tall fra undersøkelser gjennomført for å finne ut hvilken omdømme barnevernet har i befolkningen.

3.2 Barnevernets omdømme

Da barnevernets omdømme handler om hvordan befolkningen ser på barnevernet, og da dette er en påvirkende faktor for barnevernets legitimitet, er det hensiktsmessig å se på noen resultater fra brukerundersøkelser. Dette for å belyse hva befolkningen tenker om barnevernet.

Forskningsskunnskap om barnevernets hjelpetiltak (Christiansen m.fl., 2015) er en rapport skrevet på oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Som en del av rapporten ble det gjennomført kvalitative intervjuer med foreldre som hadde vært i kontakt med barnevernet. Spørsmålet Christiansen m.fl. (2015) stilte var: *Hvilke erfaringer har barn, foreldre og saksbehandlere med hjelpetiltakene, - har de vært til nytte, og i tilfelle på hvilke måter?* (Christiansen m.fl., 2015, s. 84). Av hele utvalget (N = 90-92) oppga 80% av foreldre som har mottatt hjelpetiltak fra barnevernet at de er fornøyde med barnevernet. Dette resultatet indikerer at foreldrene er positive til den hjelpen de har fått, både for seg selv og for barna (Christiansen m.fl., 2015).

Ipsos Public Affairs (2015) hadde en telefonundersøkelse i slutten av 2015 hvor befolkningens inntrykk av barnevernet ble målt. Utvalget bestod av et representativt utvalg av befolkningen i Norge over 15 år (N = 1012). Formålet med undersøkelsen var å ”kartlegge hvordan befolkningen forholder seg til varsling av bekymring for barn, inntrykk av barnevernet (i deres kommune), og om man har vært i kontakt med barnevernet og eventuelt opplevelsen av dette” (Ipsos Public Affairs, 2015, s. 2). Av alle de spurte oppga 7 % at de hadde et meget godt inntrykk av barnevernet, mens 28 % oppga at de hadde et ganske godt inntrykk. Av de spurte hadde 5 % et meget dårlig inntrykk av barnevernet, mens 10 % hadde et litt dårlig inntrykk. Cirka 35 % svarte at de verken hadde et godt eller dårlig inntrykk, mens 15 % svarte at de ikke visste hvilke inntrykk de hadde av barnevernet. Undersøkelsen viser til endring over tid, hvor det gode inntrykket har gått opp siden 2001, mens det dårlige inntrykket har gått ned (Ipsos Public Affairs, 2015).

I 2012 ble det på oppdrag fra Trondheim kommune gjennomført en brukerundersøkelse blant barn og deres familier som hadde mottatt hjelp fra barneverntjenesten i Trondheim kommune

(Haugen, Paulsen & Berg, 2012). Utvalget besto av 25 informanter, hvor både foreldre, barn og ungdom var representerte. Data ble samlet inn gjennom kvalitative intervjuer med informantene. Noe som går igjen hos flere av informantene er overraskelse over den hjelpen de har fått. Dette med begrunnelsen at de ikke visste at barnevernet kunne bidra slik de hadde gjort. Det er også uttalelser fra informanter som tyder på at flere i forkant satt med en forståelse av at barnevernet bare tok barn fra foreldre, og at flere ikke visste om andre tiltak i hjemmet. Det fremkommer også et budskap om at det eksisterer for lite generell kunnskap om barnevernet, og de inntrykk folk har ofte er preget av medias noe ensidige og ofte negative bilde av barnevernets arbeid. Flere av informantene ønsker et mer tilgjengelig barnevern (Haugen m.fl., 2012).

4 Barnevern som lovregulert tjeneste

Oppgaven tar utgangspunkt i at barnevernet i Norge er en lovregulert tjeneste som arbeider etter barnevernloven. Barnevernets virksomhet er også forankret i internasjonale konvensjoner. Særlig viktig for denne oppgaven er forholdet til barnekonvensjonens art. 12. Da denne oppgaven omhandler barns oppfattelse av det norske barnevernet er det nødvendig å se til lovverket og hvilke føringer som legges av lovverket i forhold til hvordan barnevernet skal utføre sitt oppdrag. Det er viktig å belyse skillet mellom hjelpetiltak og omsorgsovertakelse da en oftest leser om omsorgsovertakelse, men i mindre grad leser og hører om hjelpetiltak.

4.1 Hva sier lovverket

På hjemmesiden til regjeringen står det følgende om barnevernet:

Barnevernet skal være en garanti for at alle barn og unge sikres omsorg, trygghet og utviklingsmuligheter. Barnevernets ansvar og arbeidsoppgaver finner vi i barnevernloven (Lov av 17. juli 1992 nr. 100). Det er barneverntjenesten i kommunen som har ansvaret for barnevernet. (Regjeringen, 2001).

Dagens barnevernlov kom i 1992, og har som formål (i) å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, og (ii) å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår, jf. bvl § 1-1. Tiltak etter barnevernloven kan treffes ovenfor barn under 18 år, jf. bvl § 1-3. I denne paragrafen kommer det også frem at tiltak kan treffes før barnet er fylt 18 år, og vedvare om behovet ikke er over ved fylte 18 år. Tiltaket kan vedvare til ungdommen er 23 år gammel, men forutsetningen er at ungdommen selv samtykker til dette jf. bvl. § 1-3 andre ledd.

Alt barneverntjenesten gjør, skal være forankret i barnevernloven. Det vil si at loven legger føringer for hvordan barneverntjenester skal utføre sitt oppdrag. I en undersøkelsesfase jf. bvl § 4-3 og ved iverksettelse av tiltak vil det være viktig å snakke med barnet, noe som påpekes i barnevernloven § 6-3:

Et barn som er fylt 7 år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal informeres og gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i sak som berører ham eller henne. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet.

Et barn kan opptre som part i egen sak og gjøre partsrettigheter gjeldende dersom det har fylt 15 år og forstår hva saken gjelder. Fylkesnemnda kan innvilge et barn under 15 år partsrettigheter i særskilte tilfeller. I sak som gjelder tiltak for barn med atferdsvansker eller tiltak for barn som kan være utsatt for menneskehandel, skal barnet alltid regnes som part.

Av paragrafen kommer det frem at barnet har krav på informasjon, samtidig som de skal få muligheten til å si sin mening. Informasjonen som gis barnet skal være tilpasset barnets alder og modenhet. Dette slik at barnet har mulighet til å forstå hva saken gjelder og på hvilken måte det kan bidra. For barn som ikke vet hva barnevernet er, vil det derfor være nødvendig med informasjon om barnevernet først.

Også barnevernlovens § 4-1 om hensynet til barnets beste er viktig når en snakker om barnets rett til medvirkning. I barnevernloven § 4-1 andre ledd står det at ”barnet skal gis mulighet til medvirkning og det skal tilrettelegges for samtaler med barnet”. Denne paragrafen fremhever barnets rett til å bli hørt og at dette er noe det skal legges til rette for.

4.1.1 Hjelpetiltak vs omsorgsovertakelse

Som nevnt innledningsvis i oppgaven mottok 53 439 barn og unge i alderen 0-22 år en form for barneverntiltak i 2015. Hjelpetiltak utgjorde 80 % av disse barneverntiltakene, mens resterende 20 % var omsorgstiltak (Ssb, 2016). Hjelpetiltak i barnevernet reguleres av barnevernloven § 4-4, mens omsorgstiltak i hovedsak reguleres av barnevernloven § 4-12. Også i barnevernloven § 4-8 står det om omsorgsovertakelse, dette når barnet allerede bor utenfor hjemmet.

Av barnevernlovens § 4-4 første ledd kommer det frem at ”barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien.”

Barnevernet kan iverksette flere ulike hjelpetiltak. Eksempler på hjelpetiltak som kan iverksettes er besøkshjem, foreldreveiledning og økonomisk støtte til fritidsaktiviteter. Bufdir sier ”at målet med hjelpetiltak er å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien.

Hjelpetiltak skal rettes mot den bekymringen som er meldt om barnet og barnets omsorgssituasjon” (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2016). Hjelpetiltak er til for å kompensere for mangler i omsorgen. De skal føre til at situasjonen i hjemmet blir bedre (Bendiksen & Haugli, 2015).

Vedtak om å overta omsorgen for et barn reguleres av barnevernloven § 4-12. I denne paragrafen angis fire alternative grunnvilkår for omsorgsovertakelse. De tre første alternativene (a,b,c) er en vurdering av barnets nåværende situasjon, mens det siste (d) er en vurdering av barnets fremtidige situasjon. Barnevernloven § 4-12 bokstav a omhandler omsorgssvikt. Etter denne bokstaven kan omsorgen overtas ”dersom det er alvorlige mangler ved den daglige omsorg som barnet får, eller alvorlige mangler i forhold til den personlige kontakt og trygghet som det trenger etter sin alder og utvikling.” Det omhandler både fysiske behov som eksempelvis boforhold og hygiene, og emosjonelle behov som eksempelvis personlig kontakt og trygghet (Bendiksen & Haugli, 2015). Barnevernloven § 4-12 bokstav b omhandler spesielt hjelpetrengende barn. Etter denne bokstaven kan omsorgen overtas ”dersom foreldrene ikke sørger for at et sykt, funksjonshemmet eller spesielt hjelpetrengende barn får dekket sitt særlige behov for behandling og opplæring.” Barnevernloven § 4-12 bokstav c omhandler mishandling eller overgrep. Etter denne bokstaven kan omsorgen overtas ”dersom barnet blir mishandlet eller utsatt for andre alvorlige overgrep i hjemmet.” I følge lovens forarbeid omfatter dette både fysisk mishandling og seksuelle overgrep, i tillegg til psykisk sjikane, trakassering og vedvarende mindre overgrep (Bendiksen & Haugli, 2015). Etter barnevernloven § 4-12 bokstav d kan omsorgen overtas ”dersom det er overveiende sannsynlig at barnets helse eller utvikling kan bli alvorlig skadd fordi foreldre er ute av stand til å ta tilstrekkelig ansvar for barnet.” Da denne bestemmelsen handler om en fremtidsvurdering stilles det strenge krav til omsorgsovertakelse basert på bokstav d. Det er svært sjeldent at bokstav d benyttes som grunn alene. I praksis benyttes denne som regel sammen med en av de andre bokstavene i paragrafen (Bendiksen & Haugli, 2015).

Som det fremgår av paragrafene er terskelen for omsorgsovertakelse mye høyere enn terskelen for å iverksette hjelpetiltak. Hjelpetiltak er til å for å forbedre situasjonen i hjemmet, mens vedtak om omsorgsovertakelse fattes når situasjonen i hjemmet ikke lar seg forbedre ved bruk av hjelpetiltak.

4.2 FN's barnekonvensjon

Barnekonvensjon er den første internasjonale menneskerettighetskonvensjon som gir barn en spesiell juridisk status (FN-sambandet, 2017). Loven gjelder ethvert menneske under 18 år, med mindre barnet blir myndig tidligere etter den lovgivning som gjelder for barnet, jf. barnekonvensjonen art. 1. Av konvensjonen fremkommer det at barn har selvstendige rettigheter og behov for særskilt støtte og beskyttelse (Bendiksen & Haugli, 2015).

Konvensjonen ble ratifisert av Norge i 1991, noe som betyr at Norge har sluttet seg til loven og er forpliktet til å etterleve den. Konvensjonen er norsk lov jf. Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk lov av 1999 (heretter; menneskerettighetsloven, mrl) § 2 nr. 4, da den er inkorporert i norsk lovgivning. Dette betyr at brudd på konvensjonen kan dømmes på vanlig måte i norske domstoler. Ved motstrid skal bestemmelser i barnekonvensjonen gå foran bestemmelser i andre lover jf. mrl §3.

I barnekonvensjonen art. 12 står det at

1. Partene skal garantere et barn som er i stand til å gjøre danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.
2. For disse formål skal barnet særlig gis anledning til å bli hørt i enhver rettslig og administrativ saksbehandling som angår barnet, enten direkte eller ved en representant eller et egnet myndighetsorgan og på en måte som samsvarer med vedkommende lands saksbehandlingsregler.

Art. 12 er sentral i en lov som omtaler barn som selvstendige individer som skal anerkjennes. Art. 12 gir barn rett til medbestemmelse, men ikke selvbestemmelse. Det betyr at barnet får være med på å ta avgjørelser, men ikke alene bestemme hva utfallet blir. Barnet har en rett til å bli hørt, men ikke en plikt til å uttale seg. Det betyr at barnet skal gis mulighet til å si det han eller hun mener, men at det ikke kan tvinges til å uttale seg. For at barnet skal kunne uttale seg er det derfor nødvendig at barnet har informasjon om situasjonen. Det vil gi lite mening å ha rett til å bli hørt, men ikke ha informasjon om hva de skal bli hørt om. Det handler om at barnet skal få muligheten til å uttale seg basert på informasjon (Bendiksen & Haugli, 2015).

I følge barnekonvensjonen skal alle handlinger som berører barn være til beste for barnet. Det er derfor viktig å belyse barnekonvensjonens art. 3 nr.1 i denne oppgaven:

1. Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

4.3 Barns deltakelse

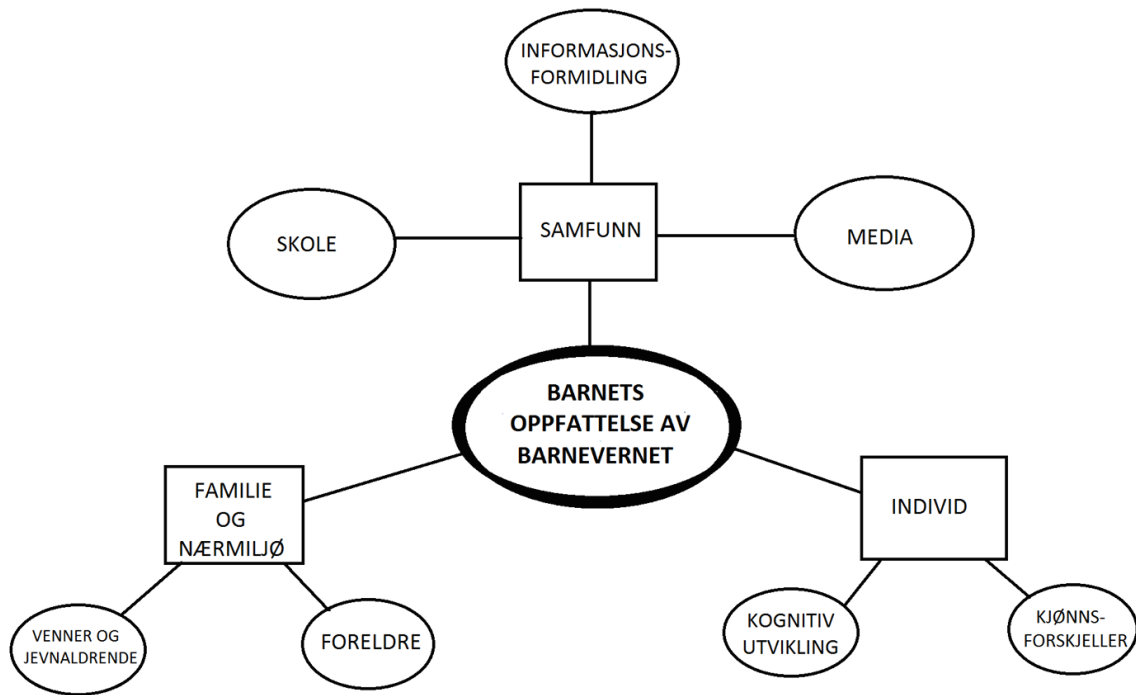
Både i barnevernloven og i barnekonvensjonen ser vi at barn har rett til å bli hørt og til å delta i beslutninger omkring seg selv. Det er derfor viktig at barn inkluderes når familier kommer i kontakt med barnevernet. Astrid Strandbu (2011) skriver om barns deltakelse. I modellen for barns deltakelse i beslutningsprosesser ser en hvordan deltakelsen er en prosess som foregår gjennom fem trinn. Dette er henholdsvis (i) informasjon, (ii) meningsdanning, (iii) uttrykke meninger, (iv) inklusjon av meninger og (v) oppfølging. Mest interessant for denne oppgaven, men også det mest grunnleggende for barns deltakelse er informasjon. Strandbu (2011) påpeker at for at barn skal kunne ta del i beslutninger om seg selv trenger de informasjon. De kan eksempelvis ha behov for informasjon om hva barnevernet er og barnevernets rolle. ”Er dette barnevernet? Jeg trodde barnevernet var et fengsel” (Strandbu, 2011, s. 111) sa en 8 år gammel jente første gang hun skulle snakke med sin saksbehandler i barnevernet. En kan stille seg spørrende til hvor hun har fått denne informasjonen fra, men som Strandbu (2011) påpeker har ikke barn systemkunnskap på samme måte som de fleste voksne. Det er også sannsynlig at det barnet har hørt om barnevernet hjemme, ikke stemmer helt (Strandbu, 2011). Dette er et godt eksempel på hvorfor det er så viktig at barn har kunnskap om barnevernets rolle i samfunnet og på hvilke måter de kan bidra til å hjelpe barn og familier som er i en vanskelig livssituasjon. Siden barn, gjennom lovverket har rett til å bli hørt i saker som berører seg selv, er det også svært sannsynlig at barnet kommer til å snakke med barnevernet når barneverntjenesten starter en undersøkelse av familien. Hva skjer med barn som får høre at de skal snakke med barnevernet, hvis de tror barnevernet er et fengsel? Det er grunnlag til å tro at dette skaper frykt hos barn, som igjen kan gi utslag på hvordan barnet opplever møtet med barnevernet.

Det er flere grunner til at barn ikke deltar i saker som berører dem selv. Vis, Holtan og Thomas (2012) har undersøkt hva som hindrer barns deltakelse. Resultatene fra studien viser til ulike forhold som kan være avgjørende for om en saksbehandler velger å inkludere et barn i beslutningstaking eller ikke. For det første er det et hinder når saksbehandler er redd for at barnet skal ta skade av deltakelsen. For det andre når saksbehandler ikke ser på deltakelse som nødvendig. For det tredje føler flere saksbehandlere at de mangler kommunikasjonsferdigheter i forhold til å snakke med barn, og av den grunn lar være å inkludere barn (Vis m.fl., 2012). Selv om barn har en rett til å si sin mening i saker som berører seg selv jf. barnekonvensjonen og barnevernloven, er det ikke alltid de får mulighet til dette.

5 Økologisk utvikling

Temaet for dette kapitlet er barns utvikling. Utvikling defineres av Tetzchner som ”tidsbundne endringer i menneskers og dyrs struktur og fungering som et resultat av samvirket mellom biologiske og miljømessige forhold” (Tetzchner, 2012, s. xxii). Hvilken oppfattelse barn har av barnevernet forstås derfor med utgangspunkt i Bronfenbrenners økologiske utviklingsteori. Bronfenbrenner (1979) definerte i sin teori utvikling som ”a lasting change in the way in which a person perceived and deals with his environment” (Bronfenbrenner, 1979, s. 3). Bronfenbrenner (1979) omtaler det økologiske miljøet som russiske dukker. Med dette mener han at miljøet består av forskjellige lag med strukturer. Innerst finner vi individet og individets umiddelbare settinger. Bronfenbrenner (1979) omtalte dette som *mikrosystemet*, som består av personer og objekter som er i barnets umiddelbare nærhet. Dette er eksempelvis foreldre og søsken. Også skole og barnehage er en del av mikrosystemet da barn og unge tilbringer mye tid her. *Mesosystemet* er det neste systemet og består av forbindelsene mellom de ulike mikrosystemene. Dette kan forklares med for eksempel samarbeidet mellom skolen og hjemmet. Her ser en at to av barnets mikrosystemer har en forbindelse, og de utgjør derfor barnets mesosystem (Bronfenbrenner, 1979). Det tredje systemet er *eksosystemet* og utgjør sosiale settinger som barnet ikke nødvendigvis er en del av, men som fremdeles kan påvirke barnet. Barnet er ikke en aktiv deltaker, men blir påvirket indirekte (Bronfenbrenner, 1979). Et eksempel på barnets eksosystem kan være foreldrenes arbeidsplass. Forhold på arbeidsplassen kan påvirke foreldrenes væremåte i hjemmet. Noe som da tilsier at foreldres arbeidsplass kan ha en indirekte påvirkning på barnet. Også regjeringen og lovverket tilhører barnets eksosystem. *Makrosystemet* er kulturen eller subkulturen mikrosystemet, mesosystemet og eksosystemet er en del av (Bronfenbrenner, 1979).

I følge Bronfenbrenner (1979) kan barns utviklingsbetingelser forklares gjennom hvordan de ulike sosiale systemer samvirker og påvirker hverandre. Sentralt i Bronfenbrenners teori er det at barnets utvikling påvirkes av forhold i samfunnet, i den nære familie og omgangskrets, og av psykologiske og biologiske forhold knyttet til barnets utvikling. Figur 1 viser en oversikt over de ulike systemer barnet er en del av. Både *samfunnet, familie og nærmiljø* og *individuelle forskjeller* kan alle påvirke barnets oppfattelse av barnevernet. I dette kapitlet skal vi se nærmere på disse systemene, og hva som gjøres i forhold til å formidle kunnskap om barnevernet til barn.

Figur 1: De ulike systemer barnet er en del av og som kan påvirke barns oppfattelse av barnevernet.

5.1 Samfunn

Barnets utvikling og lærdom er et resultat av samspillet mellom arv og miljømessige forhold. (Bronfenbrenner, 1979; Tetzchner, 2012) Det er derfor hensiktsmessig å se hva som blir gjort på samfunnsnivå når det kommer til formidling av kunnskap om barnevernet til barn og unge i Norges. Både media, barnevernets kommunikasjonsstrategier og skolen er alle en del av påvirkningen fra samfunnet.

5.1.1 Media

Allerede fra småbarnsalderen tar massemedia en stor del av barnets liv. Massemedier omfatter aviser, internett, ukeblader, radio og fjernsyn. De senere år har det skjedd en endring i barn og unges medievaner. Unge bruker for eksempel internett tre ganger så mye nå som for ti år siden. Frem til cirka elleveårsalderen bruker få gutter og jenter tid på sosiale medier, men etter dette går bruken opp og da særlig blant jenter. Både gutter og jenter bruker like mye tid foran fjernsynet og 27 % av barn og unge i alderen 9-16 år ser nyheter på TV daglig. Om lag 37 % i denne aldersgruppen leser nyheter på internett daglig, mens bare 9 % leser nyheter i papiraviser (Medietilsynet, 2016).

For å undersøke om media rettet mot barn har formidlet informasjon om barnevernet kontaktet jeg NRK super på e-post. NRK super har en nyhetsending kalt Supernytt, hvor målgruppen er barn i alderen 8-12 år. NRK super opplyste at de hadde hatt to innslag på Supernytt som omhandlet barnevernet. Disse var sendt i henholdsvis 2010 og 2013. Innslagene var like og illustrert med en animasjonsfilm om Sara. En jente med en mor som har alkoholproblemer. Barnevernet omtales i begge innslagene som noen som hjelper barn som har det spesielt vanskelig. Informasjon om hvem barn skal kontakte om forholdene ikke er som de skal hjemme formidles også. I begge innslagene er det en ansatt i barnevernet som uttaler seg. Hun sier at barnevernet i de fleste tilfeller hjelper barn hjemme, men også at barn i svært få tilfeller må flytte fra hjemmet i kortere eller lengre perioder (NRK, 2010, 2013).

5.1.2 Barnevernets informasjonsformidling

Det er publisert flere kommunikasjonsstrategier som fremstiller barnevernets oppdrag. Ut fra Bronfenbrenners teori om økologisk utvikling kan en si at kommunikasjonsstrategiene berører flere av barnets systemer. På den ene siden tilhører de barnets eksosystem da barnevernets arbeid er forankret i lovverket. På den andre siden er de en del av barnets makro- og mesosystemer da de formidler informasjon om hvordan barn kan lære om barnevernet, men også hvordan barnevernet arbeider i kontakt med barn og deres familier.

I kommunikasjonsstrategien *Et åpent barnevern* (Barne-, og likestillingsdepartementet/Bufetat, 2008) er hovedmålet for all kommunikasjon at ”åpenhet gir barnevernet større legitimitet. Da blir det bedre å være barn i barnevernet” (Barne-, og likestillingsdepartementet/Bufetat, 2008, s. 4). Kommunikasjonsstrategien formidler flere ambisjoner, men den mest hensiktsmessige å belyse er ambisjonen om at ”alle barn skal bli bedre kjent med barnevernet.” Utfordringer som presenteres er når (i) inntrykket av barnevernet ofte er basert på medias fremstilling, fremfor brukernes og barnevernsansattes egne fortellinger, (ii) nye generasjoner danner sin oppfatning om barnevernets arbeid på grunnlag av fortellinger om hvordan barnevernet var før, og (iii) mange barn ikke vet hvordan de skal komme i kontakt med barnevernet (Barne-, og likestillingsdepartementet/Bufetat, 2008, s. 4). Kommunikasjonsstrategien presenterer forslag til løsninger på hvordan alle barn skal bli bedre kjent med barnevernet. Løsningene som presenteres er at barnevernet (i) gir dirkede informasjon til barn og unge på deres naturlige møteplasser, på lik linje med informasjon fra yrkesgrupper som helsepersonell og politi, (ii) aktivt bruker barn og unges kommunikasjonskanaler, og (iii) gir tydelig informasjon om hvordan man kommer i kontakt

med barnevernet (Barne-, og likestillingsdepartementet/Bufetat, 2008, s. 5). For å kunne formidle informasjon om barnevernet til barn og unge generelt foreslår kommunikasjonsstrategien arenaer hvor dette kan gjøres. Her nevnes barnehager og skoler, frivillige organisasjoner, lag, foreninger, ungdomsklubber og helsestasjoner for ungdom som arenaer.

Kommunikasjonsstrategien *Barnevernet - en hjelper* (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet/Bufetat, 2013) har som hovedmål at ”barnevernet skal være en aktør som lytter, involverer og hjelper” (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet/Bufetat, 2013, s. 5). De har som mål at alle barn skal være kjent med barnevernet, og oppfatte det som en hjelper. Videre i kommunikasjonsstrategien står det at hele befolkningen skal ha tillit til barnevernets rolle og tjenester. Et av delmålene i denne kommunikasjonsstrategien er at ”befolkningen skal ha kunnskap om barnevernet som en hjelper og myndighetsutøver” (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet/Bufetat, 2013, s. 7). Dette forklares med at kunnskap om barnevernet og dets arbeidsoppgaver er avgjørende for å skape tillit. ”Det er store mangler i befolkningens kunnskap om barnevernets virke, samt innholdet i barnevernets tiltaksapparat” (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet/Bufetat, 2013, s. 7). For å øke befolkningens kunnskap foreslås det tre tiltaksområder. Disse er henholdsvis (i) aktivt kommunisere utviklingen av barnevernet, (ii) arbeide for mer kommunikasjon med befolkningen, og (iii) videreutvikle barnevernet som en åpen og tilgjengelig tjeneste (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet/Bufetat, 2013, s. 7).

Begge kommunikasjonsstrategiene formidler et budskap om at folk flest skal vite om barnevernet. Dette kommer frem når de skriver at (i) *alle barn skal*, (ii) *befolkningen skal*.

Skolepakken: For å undersøke hva Bufdir gjør for å øke barns kunnskap om barnevernet kontaktet jeg Bufdir på e-post. De henviste til ulike brosjyrer og opplysningsfilmer de har utviklet. Det finnes blant annet en skolepakke (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2008) som er utviklet for ansatte i barneverntjenester. Pakken er en del av kommunikasjonsstrategien ”et åpent barnevern” (2008). En av ambisjonene til denne strategien, var som nevnt over, at barn og unge skulle bli bedre kjent med barnevernet. En av måtene dette skulle gjøres på var direkte kontakt mellom barneverntjenester og barn og unge, derfor ble skolepakken utviklet. Skolepakken består av en håndbok og to filmer om barnevernet til bruk i skolen. En animasjonsfilm om Sara, og en om Alex. Filmen om Sara er

den samme som ble vist på NRK Supernytt. Filmen om Alex handler om en gutt som har en far som er fraværende og ikke følger opp Alex og hans behov for en tilstedeværende voksen (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2008).

Innledningsvis i skolepakken står følgende: ”Filmen og håndboken om Sara og Alex er utviklet for at du som til daglig arbeider med barnevernssaker i den kommunale barneverntjenesten skal ha et verktøy når du forteller barn og unge i grunnskolen om barnevernet” (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2008, s. 2).

Videre oppfordrer skolepakken til at de ansatte i den kommunale barneverntjenesten skal besøke skoler for å snakke om barnevernet og at et slikt besøk ikke bare øker elevenes kunnskap om barnevernet, men også lærernes. Formålet med å informere barn og ungdom om barnevernet er :

- Barn/ungdom skal vite at vi har et barnevern
- Barn/ungdom skal vite hvorfor vi har et barnevern
- Barn/ungdom skal vite hvordan de kan komme i kontakt med barnevernet, hvis den enkelte selv eller noen de kjenner trenger hjelp fra barnevernet

Avslutningsvis i skolepakken er det et skrivebrev hvor telefonnummer til barneverntjenesten i den aktuelle kommunen skal skrives ned. Elevene skal oppfordres til å skrive ned nummeret slik at de har det og vet hvem de kan kontakte ved behov (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2008).

5.1.3 Skole

Skolen er en del av det Bronfenbrenner omtaler som barnets mikrosystem. Mikrosystemet består av barnets daglige og nære relasjoner. Skolen skal bidra, både til faglig og sosial læring og er en arena hvor barn og unge tilbringer mye tid.

En gjennomgang av læreplaner på utdanningsdirektoratets hjemmeside viser at kunnskap om barnevernet ikke er en del av det elever i den norske grunnskolen skal lære. Kunnskap om barnekonvensjonen er derimot et læringsmål. I faget Kristendom, Religion, Livssyn og Etikk (KRLE) etter 4.klasse skal eleven kunne ”bruke FNs barnekonvensjon for å forstå barns rettigheter og likeverd og kunne finne eksempler i mediene og ved bruk av Internett” (Utdanningsdirektoratet, 2017a). I faget Samfunnsfag skal elevene etter 4. klasse kunne ”gje døme på rettar barn har (...)” (Utdanningsdirektoratet, 2017b). I 7. klasse er det et

kompetansemål i Samfunnsfag hvor elevene skal kunne ”gjere greie for dei viktigaste maktinstitusjonane i Noreg og deira hovudoppgåver (...)”. (Utdanningsdirektoratet, 2017c).

Barnekonvensjonens art. 42 er sentral når en snakker om skolens rolle i opplæring av barns rettigheter. I art. 42 står det at ”Partene forplikter seg, gjennom egnede og aktive tiltak, til å gjøre konvensjonens prinsipper og bestemmelser alminnelig kjent både for voksne og barn.” Det er forankret i lovverket at barn skal vite om sine rettigheter og skolen er en arena hvor kunnskap om barns rettigheter formidles. Også barnekonvensjonens art. 29 fremhever dette. I art 29. nr. 1 står det at ”Partene er enige om at barnets utdanning skal ta sikte på: (...) b) å utvikle respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter og for prinsippene nedfelt i De forente nasjoners pakt, (...)”.

En rapport fra Unicef fra 2015 viser at barn i Norge ikke lærer om sine rettigheter, samt at de som jobber med barn i Norge ikke har tilstrekkelig med kunnskap om barnekonvensjonen (Jerome, Emerson, Lundy & Orr, 2015). Dette selv om det står i læreplan at det er et krav at barn skal lære om sine rettigheter. I Norge er det ikke et nasjonalt krav om at alle lærere skal trenes opp i kunnskap om barns rettigheter, selv om noen læringssteder inkluderer dette i utdanningen. Kunnskap om barns rettigheter inkluderes ikke i norske læreplaner før 4.klasse. Det vil si at norske barn ikke lærer om sine rettigheter på skolen før de er 9 år gamle. Dette selv om barns rettigheter gjelder alle barn under 18 år (Sandøe, 2015).

Barnekomitéen er FN’s overvåkningsorgan (Bendiksen & Haugli, 2015). Dette i forhold til å kontrollere om barnekonvensjonen følges i de land den er ratifisert. Komitéen består av 18 personer som alle er uavhengige fra den stat de kommer fra. Komitéen gir tilbakemeldinger etter gjennomgang av rapporter fra de forskjellige statene (Bendiksen & Haugli, 2015). I FN’s barnekomite sin siste merknad til Norge, ble det fremhevet at systematisk opplæring av yrkesgrupper som arbeider med barn og unge må styrkes. De anbefaler Norge å innføre dette i pensum på alle høyskoler og universiteter for alle profesjoner som har med barn og familie å gjøre. Dette samtidig som barns rettigheter blir en del av skolens læreplaner på alle nivå (Sandøe, 2015).

Innolink Research Ltd gjennomførte i 2010 en spørreundersøkelse blant ungdommer i alderen 12 til 16 år i de nordiske landene (Unicef, 2010). Dette var en spørreundersøkelse gjennomført på oppdrag fra Unicef hvor et av formålene var å “find out how informed secondary school pupils in Nordic countries (aged 12 to 16) are of the rights of the child as

well as human rights in general” (Unicef, 2010, s. 5). Resultatene viser at 45,7 % av de spurte norske ungdommene visste lite eller ingenting om barns rettigheter. 54 % svarte at de visste mye eller ganske mye om sine rettigheter. Resultatene viser også at om lag 79 % av de norske ungdommene hadde hørt om barns rettigheter på skolen, etterfulgt av internett (42 %), radio/TV (41 %) og hjemme (40 %) (Unicef, 2010).

5.2 Familie og nærmiljø

Både familie og den nære omgangskretsen (venner, klassekamerater) til barnet utgjør barnets mikrosystemer. Dette er personer som er i barnets umiddelbare nærhet og som påvirker barnet direkte (Bronfenbrenner, 1979). Gjennom denne kontakten kan barnet utvikle seg, samtidig som personene i mikrosystemet kan være viktige støttespillere for barnet. Både foreldre og venner påvirker barn og unge.

Modellæring handler om at barn lærer gjennom å observere andre personer utføre en handling. Hvis barn ser foreldrene sine utføre en handling øker dette sannsynligheten for at barnet utfører samme handling (Kail & Cavanaugh, 2013). Foreldres atferd går ofte igjen i generasjoner. Bailey, Hill, Oesterle og Hawkins (2009) fant gjennom sin studie om fysisk avstraffelse at det var mer sannsynlig for foreldre som selv hadde opplevd fysisk avstraffelse, å avstraffe sine barn fysisk.

Mennesker er flinke til å oppdage andre menneskers tegn på frykt, hat eller andre følelsesmessige tilstander, dette særlig hos personer de kjenner godt (Martin, Carlson & Buskist, 2010). Selv om kanskje ikke foreldrene alltid sier ting høyt, er barn flinke til å tolke signaler. Det er derfor foreldres holdninger i mange tilfeller overføres til deres barn (Martin m.fl., 2010). En holdning er en vedvarende oppfatning av noe. Det er en oppsummert evaluering av noe eller noen (Bohner & Wanke, 2002). Hvis foreldre har en positiv holdning til barnevernet, er det mer sannsynlig at deres barn får en positiv holdning til barnevernet. Motsatt, hvis foreldre har en negativ holdning til barnevernet, er det mer sannsynlig at deres barn får en negativ holdning til barnevernet.

Samhandlingen en ser mellom jentevenner er noe annerledes enn den en ser mellom guttevenner. Dette kommer jeg tilbake til når jeg skriver om kjønnsforskjeller litt lengre ut i kapitlet. Hovedtrekkene er at jenters samhandlinger er preget av mer følelser enn gutters. Jenter bryr seg mer om hvordan deres jentevenner har det, mens gutter er mer opptatte av å fremheve egne interesser.

”Å fortelle en voksen om sårbare og smertefulle livserfaringer kan bety å utlevere de mest hemmelighetsfulle opplevelser barnet har” (Gamst, 2011). Barnet holder ofte slike ”hemmeligheter” skjult og forteller det ikke til noen. Jernbro, Otterman, Lucas, Tindberg og Janson (2017) gjennomførte en studie hvor ”the aim of this study was to examine disclosure of CPA (...)” (Jernbro m.fl., 2017, s. 1). CPA står for Child Physical Abuse. Studien er basert på en Svensk nasjonal undersøkelse på mishandlede barn. Analysen er basert på svar fra 3198 deltakere i alderen 14-15 år. Jernbro m.fl. (2017) fant ut at barn som opplever fysisk mishandling i størst grad forteller dette til jevnaldrende. Blant deltakerne i studien som hadde opplevd fysisk mishandling hadde 52 % fortalt dette til noen. 37.5 % av disse hadde fortalt det til en jevnaldrende (venn, søsken, kjæreste) (Jernbro m.fl., 2017).

5.3 Individ

Da studien undersøker forskjeller mellom gutter og jenter, og mellom ulike alderstrinn er det hensiktsmessig å presentere teori om dette. I denne delen av kapitlet vil det bli gjort rede for forhold ved barnets utvikling som kan ha betydning for barnets oppfattelse av barnevernet. Dette med hovedvekt på betydningen av aldersforskjeller og kjønnsforskjeller.

5.3.1 Kognitiv utvikling og aldersforskjeller

Kognisjon er tenkning og erkjennelse. Det handler om menneskets oppfattelse av verden, lagring i form av mentale representasjoner, strategier for handling og ulike måter å bearbeide nye og lagrede erfaringer på (Tetzchner, 2012). Utvikling handler om endring og tilpasning (Tetzchner, 2012). Utvikling er en livslang prosess hvor mennesket forandrer seg og tilpasser seg det miljøet det lever i. Det er et resultat av samspillet mellom arv og miljømessige forhold. Den kognitive utviklingen er derfor hvordan tankene utvikles over tid. En av de mest kjente teoretikerne i forhold til kognitiv utvikling er Jean Piaget (1896-1980). Piaget mente at den kognitive utviklingen skjer i stadier og starter allerede fra fødselen av.

Piaget delte barns kognitive utvikling inn i fire stadier. Det første stadiet, som Piaget kalte den *sensomotoriske perioden*, varer de første to leveårene. I dette stadiet er enkle reflekser store deler av barnets kognitive skjema. Barnet kjenner verden gjennom sanser og handlinger. Det neste stadiet i Piagets teori er den *pre operasjonelle perioden* og varer fra barnet er to til seks år gammelt. I denne perioden blir barnet kapabel til å bruke språk og mentale forestillinger for å representere sine erfaringer. Her lærer barnet at verden kan sees fra flere perspektiver enn sitt eget. Da utvalget i denne studien består av barn som befinner deg i de to neste stadiene i Piagets kognitive utviklingsteori vil disse bli mer gått inn på en de to forrige stadiene. Det

tredje stadiet er det *konkret operasjonelle* og strekker seg fra barnet er om lag seks år til 11 år. I det konkret operasjonelle stadiet begynner barnet å lære en form for logisk problemløsning. Dette fordi de kan danne seg mentale bilder av kunnskapen de prosesserer. Barn i slutten av dette stadiet kan i større grad sette seg inn i og forstå andre personers holdninger og følelser. Og de har en større forståelse for sammenhengen mellom årsak og effekt. Det siste stadiet er det *formelt operasjonelle* som varer fra barnet er ca. 12 år og frem til voksenlivet. I det formelt operasjonelle stadiet lærer barnet å tenke hypotetisk og resonnere abstrakt og ikke bare på de konkrete objekter og hendelser. I dette stadiet begynner barn å forstå at deres atferd kan medføre forskjellige konsekvenser i forskjellige situasjoner. Piaget mener at ungdommer ved 15 årsalderen har nådd toppunktet i kvaliteten på den kognitive utviklingen, og at det etter dette er økt kunnskap som påvirker tenkningen når eldre ungdommer og voksne trekker slutninger (Tetzchner, 2012). *Deduktiv resonnering* er også et kjennetegn fra det formelt operasjonelle stadiet. Dette går ut på at en kommer frem til konklusjoner basert på fakta (Kail & Cavanaugh, 2013). I motsetning vil barn som er i det konkret operasjonelle stadiet komme frem til konklusjoner basert på hva de vet om verden.

5. klinedeltakerne i studiet befinner seg i slutten av det Piaget omtaler som det konkret operasjonelle stadiet, mens 9. klinedeltakerne befinner seg i det formelt operasjonelle stadiet. Deltakerne er dermed i forskjellige stadier i den kognitive utviklingen og 9. klinedeltakerne er kommet lengre enn 5. klinedeltakerne kognitivt. I følge Piaget må en mestre det forrige stadiet for å komme til det neste (Piaget, 1976). Det er derfor sannsynlig at ikke alle deltakerne er kommet til det stadiet de egentlig tilhører i forhold til alder.

5.3.2 Kjønnforskjeller

Selv om det finnes kjønnsstereotyper er gutter og jenter ikke så forskjellige som en kanskje tror, og der hvor en ser forskjeller mellom kjønn, er ikke forskjellene så store. Kjønnstypisk atferd og hvordan dette utvikler seg henger sammen med skjemaer for hva som er ”typisk” jente/gutt (Tetzchner, 2012). Intellektuelt er gutter og jenter like. Den eneste forskjellen er at flere gutter scorer både langt over gjennomsnittet og langt under gjennomsnittet på intellektuelle målinger (Siegler, 2014).

Allerede fra barn er små kan en se forskjeller på hvordan gutter og jenter håndterer stressende situasjoner. Der hvor jentene søker støtte hos andre personer, finner guttene på noe annet å gjøre (Tetzchner, 2012). Jenter uttrykker følelser og grubler mer som respons på stress, mens gutter oftere reagerer med humor (Rose & Rudolph, 2006). Gutter er også mer sannsynlig å

fjerne seg fra det som er stressende for å gjøre noe annet, som eksempelvis fysisk aktivitet. Disse forskjellene er noe som vedvarer fra barndom og ut i ungdomsårene (Tetzchner, 2012).

Jenter snakker i større grad enn gutter om følelser med andre personer. En årsak til dette kan være at jenter er sosialiserte til å gjøre det. Tidligere forskning på foreldre-barn viser at mødre og fedre snakker mer om den emosjonelle delen av en hendelse med sine døtre enn med sine sønner (Harwood, Miller & Vasta, 2008). Noe forskning (Harwood m.fl., 2008; Rose & Rudolph, 2006) viser til forskjeller mellom jenter og gutter i forhold til prososial atferd. Jenter engasjerer seg i flere prososiale samhandlinger preget av sosiale samtaler, mens gutters samhandlinger oftere er preget av røff lek og konkurranse (Rose & Rudolph, 2006).

Resultater indikerer at jenter både er mer hjelpsomme, samarbeidsvillige og generøse enn gutter, og at de lettere kan sette seg inn i andre personers følelser. De er mer følsomme ovenfor andres behov og hvordan venner og jevnaldrende faktisk har det (Harwood m.fl., 2008; Rose & Rudolph, 2006). Gutters vennskap er ikke preget av like mye følelser og de er mer interesserte i å understreke sine egne interesser og dominansnivå (Rose & Rudolph, 2006). Resultater indikerer også at jenter har høyere grad av empati enn gutter (Harwood m.fl., 2008; Tetzchner, 2012).

6 Litteratursøk om forskning på barns oppfattelse av barnevernet

For å finne ut om dette temaet er undersøkt tidligere gjennomførte jeg systematiske søk i forskningslitteraturen. Søk etter relevant forskning ble gjort gjennom følgende elektroniske databaser: PsychINFO, Social Care Online og Google scholar. Søket i PsychINFO ble gjort gjennom å bruke følgende søkeord: (perspective OR client attitude view) AND (child perspective OR child view) AND (child protection OR child welfare OR social services OR social worker) AND (attitudes OR knowledge OR perception). Dette søket ga 454 treff. Etter en gjennomgang av overskrifter ble resultatet redusert til 25 treff. Etter å ha lest sammendrag til disse ble 19 artikler ekskludert og jeg sto igjen med 6 artikler som kunne være relevante for min undersøkelse. Etter gjennomgang av fulltekst viste det seg at ingen handlet om barnets oppfattelse av barnevernet.

Søket i Social Care Online ble gjort gjennom å bruke følgende søkeord: (child protection) AND (child) AND (knowledge) AND (perspective). Dette søket ga 44 treff. Etter en gjennomgang av overskrifter ble resultatet redusert til seks treff. Etter å ha lest sammendrag til disse ble fem ekskludert og jeg sto igjen med en artikkel som kunne være relevant for min undersøkelse. Etter gjennomgang av fulltekst viste det seg at den ikke handlet om barns oppfattelse av barnevernet.

På bakgrunn av at ingen av mine litteratursøk førte til at jeg fant ut om barnets oppfattelse av barnevernet var undersøkt tidligere, konkluderte jeg med at det ikke er noen tidligere forskning som har undersøkt akkurat dette før meg.

7 Metode

I dette kapitlet forklares hvilke metoder som ble benyttet i forskningsprosessen. Dette både i forhold til den faktiske datainnsamlingen, forarbeid og den påfølgende analysen. Denne delen av oppgaven er med andre ord studiets fremgangsmåte for å finne svar på problemstillingen. I diskusjonskapitlet vil det være en egen del hvor metoden diskuteres. Dette for at methodedelen skal være mest mulig oversiktlig og leservennlig. Styrker og svakheter med metodevalget diskuteres derfor i sin helhet i diskusjonskapitlet.

7.1 Forskningsdesign

Denne studien undersøker forskjeller mellom grupper her og nå, og er derfor en tverrsnittstudie. Det er en undersøkelse som gjennomføres ved et tidspunkt, og deltakerne deltar bare en gang. Til gjennomførelsen av studien benyttes kvantitativt spørreskjema til innhenting av informasjon fra både 5. - og 9. klasser.

7.2 Metodisk tilnærming

Både kvantitativ og kvalitativ metode ble benyttet for å innhente data. Først ble det benyttet kvalitativ metode i form av intervju med saksbehandlere som arbeider i barneverntjenesten. Dette for å komme frem til utsagn som kunne benyttes i spørreskjemaet. Kvalitative metoder benyttes når en ønsker å gå i dybden på et tema, og målet er å finne ut av forhold som ikke lar seg undersøke gjennom kvantitative metoder (Thagaard, 2013). I dette tilfellet, kartlegge hva som kunne være relevante utsagn til spørreskjemaet.

Da formålet med studien var å finne ut hvilken oppfattelse barn flest har av barnevernet var det viktig å nå ut til flest mulig deltakere. Den metodiske tilnærmingen for studien ble derfor kvantitativ metode. Dette i form av en kvantitativ spørreundersøkelse. Når en benytter kvantitativ metode i form av spørreskjema har en mulighet til å nå ut til mange og på den måten øke sannsynligheten for et mer generaliserbart resultat. Ved å benytte denne metoden vektlegges måling og telling og en er interessert i å finne ut noe om utbredelse, antall og sammenhenger mellom grupper (Svartdal, 2009; Thagaard, 2013). For å muliggjøre sammenligning av ulike grupper, var det også hensiktsmessig å benytte kvantitativ metode, da denne type sammenligning vanskelig lar seg gjøre gjennom å benytte kvalitativ metode. Kvantitative spørreskjema er en effektiv metode til innhenting av informasjon fra mange personer på relativt kort tid (Svartdal, 2009).

7.3 Deltakere

Utvalget besto av 204 elever fra to ulike klassetrinn ved sju forskjellige grunnskoler i Norge. Overvekten av deltakerne var 5. klasseelever som utgjorde 69 % ($n = 141$) av hele utvalget, mens de resterende 31 % ($n = 63$) var 9. klasseelever. Utvalget var nesten likt fordelt mellom gutter ($n = 100$) og jenter ($n = 104$). I 5. klasseutvalget var det 45 % ($n = 64$) gutter og 55 % ($n = 77$) jenter. I 9. klasseutvalget var det 57 % ($n = 36$) gutter og 43 % ($n = 27$) jenter. 73 % ($n = 103$) av 5. klassesdeltakerne var fra by, mens 27 % ($n = 38$) var fra bygd. Det var ingen 9. klassesdeltakere fra by. Bygd defineres her som kommuner med mindre enn 6000 innbyggere.

7.3.1 Rekruttering av deltakere

32 skoler ble kontaktet for deltakelse i studien. Dette var henholdsvis 14 barneskoler, 11 ungdomsskoler og sju kombinasjonsskoler. Av disse takket tre barneskoler, en ungdomsskole og tre kombinasjonsskoler ja til å delta i studien. På den ene kombinasjonsskolen var det bare 9. klasseelever som deltok.

Forespørsel ble sendt på e-post til rektorene på skolene. Innledningsvis i e-posten ble studiets tema og formål presentert. For å øke rektors interesse ble det også skrevet at det ikke var undersøkt tidligere. Spørreundersøkelsens varighet og elevenes rettigheter ble også formidlet. Kontaktinformasjon til både meg og veileder lå vedlagt, samt en forespørsel til rektor om å videreformidle forespørselen til sine 5.- og/eller 9. klasselærere.

Årsaker til at skoler takket nei var at de var universitetsskoler og sa de hadde nok med lærerstudentene. Andre skoler takket nei fordi de fikk så mange forespørsler om forskning og måtte takke nei til noen. Det var flere skoler som ikke svarte på min henvendelse. Hvis de ikke svarte på e-post etter noen dager ringte jeg. Noen takket da ja, og noen sa de skulle ringe meg tilbake, for så å ikke gjøre det.

Det ble vurdert om studiet var meldepliktig til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Etter å ha gjennomført meldeplikttesten på NSD sin hjemmeside kom det frem at spørreundersøkelsen ikke var meldepliktig. Spørreskjemaene var på papir, og deltakerne fikk ved utlevering beskjed om å ikke skrive navn på skjemaet. Når disse var samlet inn ville det vært umulig å finne ut hvilke deltaker som hadde fylt ut hvilke skjema, og spørreundersøkelsen var derfor fullstendig anonym.

Det var viktig at foreldre/foresatte var informerte om at det skulle gjennomføres en spørreundersøkelse i klassen til deres barn. Det ble derfor utformet et informasjonsskriv (vedlegg 1) til foreldre/foresatte med retningslinjer for hva de skulle gjøre for å reservere sine barn fra deltakelse. I informasjonsskrivet sto det kort hva hensikten med spørreundersøkelsen var. Barnets rettigheter, anonymitet og kontaktinformasjon til både meg og veileder var oppgitt. Ved å reservere sine barn fra deltakelse kunne foreldre/foresatte fylle ut en svarslipp på informasjonsskrivet eller ta kontakt med kontaktlærer. Om de samtykket til at deres barn kunne delta i studien, trengte de ikke å svare på henvendelsen.

11 foreldre reserverte sine barn fra deltakelse. Dette utgjør ca. 5 % av de som ble forespurt om å delta i studien.

Før spørreundersøkelsen ble utdelt, fikk elevene informasjon om formålet med studien, at det var frivillig å delta og at svarene deres var anonyme. Betydningen av anonym ble forklart slik at jeg var sikker på at deltakerne forsto hva det betyr å være anonym. De ble også informert om at de kunne trekke seg underveis uten å måtte oppgi noen grunn for dette. Selv om foreldre/foresatte hadde samtykket til deltakelse, fikk deltakerne selv også spørsmål om de ville delta. Hovedregelen er at foresatte må samtykke for umyndige, og at barn selv kan gi sin tilslutning eventuelt motsette seg å delta. På den måten er barnet selv med i avgjørelsen på om det vil delta (Nsd, 2017).

7.3.2 Utvalg

Et utvalg er en avgrenset del av populasjonen. Det var derfor nødvendig med en utvelgelse. For å kunne si noe om barn flest må utvalget være representativt for populasjonen. Det vil med andre ord si at det må være både gutter og jenter, deltakere med ulike sosioøkonomisk bakgrunn, deltakere fra byer og fra mindre plasser og så videre (Svartdal, 2009). Det var ikke mulig å kontrollere for alle forhold i utvelgelsen. Utvalget i denne studien består av både gutter og jenter, og deltakere fra både en mellomstor by, og flere mindre tettsteder. En kan derfor si at det er delvis variasjon i utvalget. For å få et utvalg som var tilstrekkelig for å kunne si noe om barn flest, og for å få god nok statistisk styrke, var målsetningen å få rundt 200 deltakere.

Det var to grupper deltakere i studien. Den ene var 5. klasseelever (9-10 åringer), den andre var 9. klasseelever (13-14 åringer). Grunnen til at både 5. og 9. klasser ble valgt var fordi et av formålene med studien var å se på forskjeller i forhold til alder. Årsaken til at valget falt på

akkurat 5. og 9. klasse var (i) et ønske om yngst mulige deltakere som kunne svare på spørreskjemaet, (ii) samt en aldersforskjell som kunne utgjøre en forskjell i materialet. Barn tilegner seg ny kunnskap, de utvikler seg og får egne meninger. Det var derfor hensiktsmessig å ha fire års aldersforskjell da barn utvikler seg og tilegner seg mye ny kunnskap i løpet av en tidsperiode på fire år.

7.4 Måleinstrument

I denne delen vil det bli gjort rede for hva som ble benyttet i datainnsamlingen. Både i forhold til hvordan spørreskjemaet ble utformet, og hvordan spørreskjemaet til slutt ble. De ulike skalaene presenteres med en tilhørende Cronbachs alpha verdi som mål på indre konsistens.

7.4.1 Utforming av spørreskjema

Før gjennomførelsen av de kvalitative intervjuene med saksbehandlerne ble prosjektet søkt godkjent hos NSD. ”Forskningsprosjekter som forutsetter behandling av personopplysninger, faller inn under personopplysningsloven fra 2001. Dette vil si at prosjektene er meldepliktige” (Thagaard, 2013, s. 25). Ved å gjennomføre meldeplikttesten på NSD’s hjemmeside kom det frem at intervjuene med saksbehandlerne var meldepliktige. Etter at prosjektet var godkjent av NSD (vedlegg 2 viser tilbakemelding fra NSD) ble barnevernleder kontaktet. Dette for å rekruttere saksbehandlere som ville la seg intervju. For at de riktige personene ble kontaktet var det en fordel å gå gjennom leder slik at barnevernleder kunne videreformidle forespørselen til ansatte hun mente passet beskrivelsen av ønskede deltakere: saksbehandlere som hadde deltatt i mange ”første møter” mellom barn og barnevern.

Barnevernleder sendte e-post til meg med kontaktinformasjon til flere saksbehandlere som kunne være aktuelle for et intervju. Det ble da sendt en epost til saksbehandlerne med vedlagt informasjonsskriv (vedlegg 3). Hensikten med informasjonsskrivet var at deltakerne kunne samtykke til deltakelse basert på at de hadde fått informasjon om studiets formål og fremgangsmåte. Samt at de var informerte om sine rettigheter.

Når de hadde takket ja til deltakelse ble tid og sted for intervjuet avtalt. Hensikten med intervjuene var å få informasjon og inspirasjon til å utforme utsagnene til spørreskjemaet. Tre saksbehandlere ble intervjuet. I starten av intervjuene ble tema for masteroppgaven presentert og deltakernes rettigheter ble gjennomgått. Saksbehandlerne ble gjort oppmerksom på at de kunne avslutte intervjuet om de ikke ønsket å fortsette, dette uten å måtte begrunne det noe nærmere. Når samtykkeskjemaet var underskrevet og lydopptaker satt på, startet intervjuet.

Intervjuene fulgte ikke en fast struktur, men formålet med intervjuene var planlagt på forhånd. Spørsmålene omhandlet det første møtet mellom et barn og barnevernet hvor hovedformålet var å finne ut saksbehandlers erfaringer med dette. Dette i form av hva barn visste om barnevernet, eventuelt om de i det hele tatt visste hva barnevernet var. Saksbehandlerne ble avslutningsvis spurt om å liste opp utsagn fra barn, utsagn som omhandlet hva barn visste/tenkte om barnevernet. Hvert intervju varte i om lag 15 minutter og ble gjennomført på saksbehandlerens kontor.

Da hovedformålet med intervjuene var å få informasjon og inspirasjon til spørreskjemaet var det ikke nødvendig å foreta en detaljert transkribering av lydopptakene. Dette ville vært tidkrevende, og unødvendig i forhold til studiets formål. Jeg hørte derfor gjennom lydopptakene, samtidig som jeg noterte meg stikkord underveis. Deretter startet arbeidet med å utforme spørreskjemaet.

7.4.2 Spørreskjema

30 utsagn om barnevernet

Fra intervjuene ble det utformet 30 utsagn knyttet til det norske barnevernet. Til disse utsagnene var det en likert-skala med svaralternativ som strekte seg fra "helt uenig" til "helt enig". Utsagnene ble delt inn i seks ulike skalaer og hver skala besto av fem utsagn. Ved å regne ut Cronbachs alpha kom det frem at én av de opprinnelig seks skalaene hadde for lav Cronbachs alpha til å inkluderes i den videre analysen. Dette fordi en lav Cronbachs alpha betyr at det er lav indre konsistens, noe som betyr at en ikke kan være sikker på om skalaen måler det en tenker at den skal måle. Skalaen ($\alpha = 0.304$) ble derfor ekskludert. Ved å ta bort et utsagn var det heller ikke mulig å øke Cronbachs alpha til et akseptabelt nivå, og det ble derfor besluttet å fjerne skalaen. Videre i oppgaven vil det derfor opereres med fem skalaer.

I spørreskjemaet står det ikke oppgitt hvilke skala de ulike spørsmålene tilhører. Utsagnene var tilfeldig plassert, men det var på forhånd avklart hvilke utsagn som tilhørte hvilken skala. Tabell 1 viser en oversikt over de ulike skalaene og hvilke utsagn som tilhører hvilken skala.

Tabell 1: Oversikt over de ulike skalaene med tilhørende utsagn

Skala	Utsagn
Oppfattelse av omsorgsovertakelse	2. Barnevernet kidnapper barn
	8. Barnevernet tar barn
	14. Barnevernet stjeler barn
	23. Foreldre må passe på barna sine så barnevernet ikke tar dem
	24. Barnevernet tar barn uten grunn og gir de til andre voksne som vil ha dem
Oppfattelse av barnevernets hjelperrolle	1. Barnevernet er til for å beskytte barn
	3. Barnevernet er til for å hjelpe barn
	16. Barnevernet sjekker om barn har det bra hjemme
	18. Barnevernet hjelper foreldre
Oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet	22. Barnevernet hjelper barn som har det vanskelig hjemme
	15. Foreldre er redd barnevernet
	19. Voksne snakker negativt om det norske barnevernet
	21. Foreldre er fornøyd med barnevernet
	29. Foreldre liker ikke å snakke med barnevernet
Oppfattelse av barnevernet generelt	30. Foreldre synes det er bra at de kan få hjelp fra barnevernet
	5. Barnevernet er farlig
	9. Barnevernet er skummelt
	12. Barn er redd barnevernet
Oppfattelse av barnevernets nødvendighet	27. Barnevernet er bra
	28. De som jobber i barnevernet er snille
	4. Barnevernet har som mål at alle barn skal ha det bra
	13. Vi trenger et barnevern i Norge
	25. Noen barn trenger hjelp fra barnevernet
	26. Barnevernet er ikke nødvendig

Note: Tallene refererer til nummerering i spørreskjema

Vurdering av egen kunnskap om barnevernet

For å finne ut hvem som hadde informert barnet om barnevernet var det et spørsmål knyttet til dette. Deltakerne skulle krysse av for hvor mye de ulike informasjonskildene hadde fortalt dem om barnevernet. De ulike informasjonskildene var foreldre/foresatte, venner, lærer, barnevernet, plakater/brosjyrer, aviser, TV, bøker og annet. For hver informasjonskilde skulle de svare på en likert-skala som strekte seg fra ”ingenting” til ”veldig mye. Det var også et

spørsmål knyttet til hvor mye de selv mente at de visste om barnevernet. Dette også med en svarskala fra ”ingenting” til ”veldig mye”. For å finne ut om de ønsket å vite mer om barnevernet var det et spørsmål om dette også. På dette spørsmålet var svaralternativene ”ja”, ”nei” og ”vet ikke”.

Demografiske spørsmål

Avslutningsvis var det et demografisk spørsmål hvor deltakerne ble bedt om å krysse av for kjønn. Det var også et spørsmål om hvilken klasse de gikk i. Disse spørsmålene var inkludert for å ha mulighet til å se på forskjeller mellom grupper. Det å ha demografiske spørsmål til slutt har gjennom forskning vist seg å være fordelaktig. I en studie av Roberson, Sundstrom og Schmitt (1990) økte svarprosenten når de plasserte de demografiske spørsmålene til slutt.

Vedlegg 4 viser spørreskjemaet i sin helhet. (flette dette inn i teksten?)

7.4.3 De ulike skalaene

Fem ulike skalaer ble brukt for å måle (i) barns oppfattelse av omsorgsovertakelse, (ii) barns oppfattelse av barnevernets hjelperrolle, (iii) barns oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet, (iv) barns oppfattelse av barnevernet generelt, og (v) barns oppfattelse av barnevernets nødvendighet.

Barns oppfattelse av omsorgsovertakelse ble målt gjennom å spørre deltakerne om å indikere i hvilken grad de var enig i fem ulike utsagn som alle omhandlet at barn skulle flytte fra foreldrene. Utsagnene inkluderer ord som *kidnapper*, *stjeler*, og *tar*. Skalaen har som hensikt å se om barn har en feil oppfatning av hvordan barneverntjenesten i noen tilfeller overtar omsorgen for et barn. Grunnen til at ord som *stjeler* og *kidnapper* blir brukt er (i) fordi saksbehandlerne nevnte det om eksempler på hva de hadde hørt barn si, og (ii) fordi dette er ord som brukes på anti-barnevern sidene på facebook. En lav score på denne skalaen indikerer at barn har en oppfattelse av at omsorgsovertakelse går ut på at barn blir kidnappet/stjelt, eller flyttet fra sine foreldre uten grunn. En høy score på denne skalaen indikerer at barn har en mer riktig oppfattelse av hvordan en omsorgsovertakelse skjer. Cronbachs alpha for denne skalaen er 0.769.

Barns oppfattelse av barnevernets hjelperrolle ble målt gjennom å spørre deltakerne om å indikere i hvilken grad de var enig i fem ulike utsagn som alle omhandlet barnevernets hjelperrolle. Utsagnene i skalaen inkluderer ord som *beskytter*, *hjelper*, og skalaen har som hensikt å finne ut hvilken oppfattelse barn har av barnevernets hjelperrolle. En høy score på

denne skalaen indikerer at deltakerne har en riktig oppfattelse av barnevernets hjelperolle. Cronbachs alpha for denne skalaen er 0.658.

Barns oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet ble målt gjennom å spørre deltakerne om å indikere i hvilken grad de var enig i fem ulike utsagn som alle omhandlet foreldres/voksnes tanker om barnevernet. Det var både negativt og positivt ladete utsagn til denne skalaen. En høy score på denne skalaen indikerer at deltakerne oppfatter foreldres holdninger til barnevernet som positive. Cronbachs alpha for denne skalaen er 0.754.

Barns oppfattelse av barnevernet generelt ble målt gjennom å spørre deltakerne om å indikere i hvilken grad de var enig i fem ulike utsagn som omhandlet følelser barn kan ha til barnevernet. Også her var utsagnene både positivt og negativt ladet. Ord som *redd*, *skummelt*, *bra* og *snille* ble benyttet. En høy score på denne skalaen indikerer at deltakerne selv, har en positiv oppfattelse av barnevernet. Cronbachs alpha for denne skalaen er 0.817.

Barns oppfattelse av barnevernets nødvendighet ble målt gjennom å spørre deltakerne om å indikere i hvilken grad de var enig i fire ulike utsagn som alle omhandlet barnevernets nødvendighet. En høy score på denne skalaen indikerer at deltakerne anser barnevernet som nødvendig. Cronbachs alpha for denne skalaen er 0.776. Denne skalaen inneholder bare fire utsagn da det ble oppdaget en feil i spørreskjemaet etter at undersøkelsen var startet. Dette i form av at et av utsagnene presenteres to ganger. Utsagnet det gjelder er ”barnevernet er bra”. Denne feilen ble ikke rettet opp i da det er viktig at alle deltakerne får samme spørreskjema. Hvis endringer hadde vært gjort underveis ville dette svekket studiets reliabilitet.

7.5 Prosedyre for gjennomførelse av spørreundersøkelsen

For å beregne varigheten på gjennomførelsen av spørreundersøkelsen testet jeg den ut på tre 10 år gamle barn jeg kjenner. Dette slik at jeg kunne informere de skolene jeg kontaktet om cirka hvor lang tid de måtte sette av til spørreundersøkelsen. Alle de tre barna jeg testet ut spørreskjemaet mitt på brukte i underkant av 10 minutter og jeg skrev derfor at spørreundersøkelsen ville ta om lag 10 minutter. Dette er ikke så veldig lang tid, noe som er en fordel i forhold til å holde på respondentene og at de ikke gir opp underveis (Svartdal, 2009). Det at undersøkelsen bare ville ta 10 minutter tenkte jeg også kunne føre til at flere skoler takket ja til å delta.

En annen grunn til at jeg testet ut spørreskjemaet i forkant var for å se om barna forstod hva de skulle gjøre. Jeg var interessert i å finne ut om det var vanskelige ord eller uklare

formuleringer. Samtlige av de tre barna forstod spørreskjemaet og det ble derfor ikke gjort noen endringer.

Selve gjennomførelsen av spørreundersøkelsen ble gjort på to måter. Enten delte jeg ut spørreskjemaet til deltakerne, eller så gjorde læreren det. Dette avhengig av om jeg selv hadde mulighet til å møte opp i klassen, eller om det var skoler som lå langt unna og jeg måtte sende undersøkelsen i posten.

For å avtale tid for å gjennomføre spørreundersøkelsen tok jeg kontakt med kontaktlærerne til de ulike klassene. Jeg var innom skolene og leverte informasjonsskrivet som skulle til foreldrene noen dager før gjennomførelsen av spørreundersøkelsen. Dette ble overlevert til kontaktlærerne som sendte det hjem til foreldrene med elevene. Når jeg ankom klassen fikk deltakeren først en presentasjon av spørreundersøkelsen, før jeg delte ut spørreskjemaene. Under første runde med spørreundersøkelsen var det et par elever som ikke helt skjønnte hvor de skulle krysse når de ikke visste hva de mente. Jeg ble derfor oppmerksom på å si dette til resterende deltakere før utdeling av spørreskjemaet. Elevene ble bedt om å krysse av på ”verken enig eller uenig” om de ikke visste hva de skulle svare. Dette kunne vært unngått om alternativet ”vet ikke” var inkludert.

Da avstanden til noen av skolene som takket ja til å delta i undersøkelsen var stor, ble spørreskjemaene sendt per post til skolene. Dette i en konvolutt med både informasjonsskrivet til foreldrene og spørreskjemaene, samt returkonvolutter. Vedlagt lå også et informasjonsskriv til den/de som skulle dele ut spørreskjemaet. I dette skrivet informerte jeg om hva de skulle si før de delte ut spørreskjemaet. Samt beskjed om å gi meg tilbakemelding på hvor mange som var tilstede i klassen og hvor mange som ikke deltok på grunn av foresattes reservasjon.

7.6 Etiske vurderinger

I forskning er det alltid viktig å gjennomgå etiske vurderinger av det en gjør, hvordan en gjør det og mulige konsekvenser av det en har gjort. For å forske på en etisk forsvarlig måte er det derfor noen prinsipper en må ta hensyn til. Det første er prinsippet om informert samtykke. Det andre er prinsippet om konfidensialitet. Og det tredje prinsippet er knyttet til de konsekvensene forskningen kan ha for deltakerne (Thagaard, 2013).

Prinsippet om informert samtykke går ut på at deltakerne skal gi sitt samtykke til deltakelse basert på informasjon om prosjektet (Thagaard, 2013). Når saksbehandlerne skulle intervjues fikk de derfor et informasjonsskriv hvor informasjon om prosjektet og deres rettigheter som

deltakere var presentert. Etter at de hadde lest dette skrev de under på en samtykkeerklæring. Når spørreundersøkelsen skulle gjennomføres, fikk foreldrene et informasjonsskriv hvor de kunne reservere sine barn fra å delta. Før spørreundersøkelsen ble delt ut, fikk også deltakerne informasjon om sine rettigheter og at de kunne avslutte underveis uten å måtte oppgi noen grunn for dette.

Prinsippet om konfidensialitet går ut på at all informasjon deltakere gir skal behandles konfidensielt (Thagaard, 2013). Når saksbehandlerne skulle intervjues ble intervjuene tatt opp med båndopptaker. Dette opptaket er ikke tilgjengelig for andre enn meg og blir slettet når prosjektet avsluttes. Før spørreundersøkelsen ble delt ut fikk deltakerne beskjed om å ikke skrive navnet sitt på arket. På den måten er det umulig å finne ut hvilket spørreskjema som tilhører hvilket barn.

Prinsippet om konsekvenser av forskningen går ut på at ingen skal utsettes for skade eller andre alvorlige belastninger (Thagaard, 2013). Ved å dele ut spørreskjemaet til så mange barn er det sannsynlig at noen av deltakerne kanskje har erfaring med barnevernet. Da et spørreskjema kunne medført negative konsekvenser for barn som har vært eller er i kontakt med barnevernet, var det viktig å tenke på dette. Ved å sende ut informasjonsskriv til foreldre/foresatte kunne de ta avgjørelsen om deres barn skulle delta i spørreundersøkelsen. Hvis noen av foreldrene tenkte at å delta i en slik undersøkelse kunne medføre negative konsekvenser for deres barn, er det tenkelig at de ikke ville latt barnet delta i undersøkelsen.

Det er også etiske retningslinjer i forhold til selve skriveprosessen og hvordan en fremstiller sitt arbeid.

Etiske regler som er knyttet til forholdet mellom forsker, krever at forskeren utviser redelighet og nøyaktighet i presentasjonen av forskningsresultater og i vurderingen av andre forskeres arbeid (Thagaard, 2013, s. 24)

Et grunnleggende prinsipp for vitenskapelig redelighet innebærer å unngå å plagiere andre sitt arbeid (Thagaard, 2013). I denne oppgaven er alle kilder oppgitt og direkte sitat er referert med forfatter, årstall og sidetall i den løpende teksten. Dette er med på å sikre at jeg opptrer redelig og ikke tar arbeid fra andre og utgir det for å være mitt.

7.7 Statistisk analyse

Det innsamlede datamaterialet ble analysert ved bruk av SPSS (v. 24.0). Respondentene scorete på en fem-punkts skala fra helt uenig (1) til helt enig (5). For å muliggjøre analysen ble noen av utsagnene reversert. Dette slik at høye scorer representerte en positiv/riktig oppfattelse, mens lave scorer representerte mindre positiv/riktig oppfattelse av barnevernet. Før analysen ble følgende utsagn reversert (1) barnevernet kidnapper barn, (2) barnevernet er farlig, (3) barnevernet tar barn, (4) barnevernet er skummelt, (6) barn er redd barnevernet, (7) barnevernet stjeler barn, (8) foreldre er redd barnevernet, (9) voksne snakker negativt om det norske barnevernet, (11) foreldre må passe på barna sine sånn at ikke barnevernet tar dem, (12) barnevernet tar barn uten grunn og gir de til voksne som vil ha dem, og (13) foreldre liker ikke å snakke med barnevernet.

Det ble beregnet en snittscore for de ulike skalaene for å kunne beregne andelen barn som hadde en feilaktig eller negativ oppfattelse av barnevernet. Scorer under 3 ble beregnet som lave, og indikerer at barn har en feilaktig eller negativ oppfattelse.

Tre uavhengige t-tester ble gjennomført for å undersøke om det var noen forskjeller mellom grupper. Den første t-testen undersøkte forskjeller mellom gutter og jenter. Den andre t-testen undersøkte forskjeller mellom 5.- og 9. klassedeltakere. Den tredje t-testen undersøkte om det var noen forskjeller mellom deltakere fra by og bygd. I og med at det ikke var noen 9. klassedeltakere fra by, ble denne t-testen bare kjørt på 5. klassedeltakerne.

En toveis variansanalyse (ANOVA) ble gjennomført for å kontrollere for faktorene. Dette for å undersøke forskjell mellom aldersgrupper når det kontrolleres for kjønn.

For å undersøke hvor stor en effekt er benyttes effektstørrelse. I denne studien vil det være i forhold til hvor store gruppeforskjellene er. Dette mellom 5. klasse/9. klasse, gutt/jente og by/bygd. For å undersøke forskjellene benyttes Cohen's d og hvordan de ulike effektstørrelsene forklares av Cohen. Cohen har laget et forslag til hvordan d-verdien kan tolkes og deler det opp i liten (0.2), medium (0.5) og stor (0.8) effektstørrelse. Effektstørrelse defineres av Cohen selv som "the degree to which a phenomenon exists" (Svartdal, 2009, s. 240). For å regne ut Cohen's d benyttes kalkulatoren på internettsiden til Social Science Statistics (Social Science Statistics, 2017). Cohens d regnes ut gjennom å trekke et gruppegjennomsnitt fra det andre. For så å dele forskjellen på gjennomsnittlig standardavvik (Field, 2013).

8 Resultat

I dette kapitlet presenteres resultater fra studien. For å få en oversikt over hvordan deltakerne svarte på de ulike utsagnene vil dette presenteres først. Dette i form av en tabell som viser alle utsagnene i sin helhet med svarprosent for hvert svaralternativ og gjennomsnittsscorer.

Deretter presenteres t-testene for kjønn og alder med en påfølgende toveis ANOVA. ANOVA analysen viser forskjell mellom aldersgruppene når det kontrolleres for kjønn. Deretter presenteres resultatene fra t-testen som ble gjennomført for å undersøke forskjeller mellom 5. klassesdeltakere fra by og bygd. Avslutningsvis vil resultater om deltakernes vurdering av informasjonskilde, egen kunnskap og ønske om å vite mer presenteres.

8.1 Barns oppfattelse av barnevernet

Tabell 2 viser resultat av hvordan elevene svarte på alle utsagnene. Ved å se på tabellen er det noen utsagn de fleste er enige i, mens det på andre utsagn er stor variasjon i svarene.

Deltakerne svarte på en skala fra helt uenig (1) til helt enig (5). Det er om lag 25 % ($n = 52$) som er helt enig i at foreldre må passe på barna så barnevernet ikke tar dem, mens det er 27 % ($n = 55$) som er helt uenig i dette ($M = 2.91$). Til sammen er cirka 25 % ($n = 53$) av utvalget litt, eller helt uenig i at barnevernet hjelper foreldre ($M = 3.22$). Om lag 20 % ($n = 43$) av utvalget er litt, eller helt enig i at foreldre er redd barnevernet ($M = 2.30$). Cirka 16 % ($n = 34$) er litt, eller helt enig i at barnevernet er skummelt ($M = 2.08$). Og 26 % ($n = 54$) er litt, eller helt enig i at barn er redd barnevernet ($M = 2.61$).

Tabell 2: Resultat på alle utsagnene

Utsagn sorter etter kategori	%(N) Helt uenig	%(N) Litt uenig	%(N) verken eller	%(N) Litt enig	%(N) Helt enig	Mean (SD)
Oppfattelse av omsorgsovertakelse						
2. Barnevernet kidnapper barn	81.5 (167)	7.3 (15)	3.4 (7)	4.4 (9)	3.4 (7)	1.41 (.99)
8. Barnevernet tar barn	53.7 (110)	16.5 (34)	18.5 (38)	6.3 (13)	4,9 (10)	1.92 (1.19)
14. Barnevernet stjeler barn	72.2 (148)	10.2 (21)	10.2 (21)	3.9 (8)	3.4 (7)	1.56 (1.05)
23. Foreldre må passe på barna sine sånn at barnevernet ikke tar dem	26.8 (55)	16.6 (34)	21.0 (43)	10.2 (21)	25.4 (52)	2.91 (1.54)
24. Barnevernet tar barn uten grunn og gir de til andre voksne som vil ha dem	77.6 (159)	5.4 (11)	8.3 (17)	3.9 (8)	4.9 (10)	1.53 (1.12)
Oppfattelse av barnevernets hjelperrolle						
1. Barnevernet er til for å beskytte barn	2.4 (5)	2.4 (5)	8.8 (18)	26.8 (55)	59.5 (122)	4.39 (.93)
3. Barnevernet er til for å hjelpe barn	3.4 (7)	.5 (1)	4.4 (9)	14.6 (30)	77.1 (158)	4.61 (.87)
16. Barnevernet sjekker om barn har det bra hjemme	2.9 (6)	3.9 (8)	15.1 (31)	24.4 (50)	53.7 (110)	4.22 (1.03)
18. Barnevernet hjelper foreldre	15.6 (32)	10.2 (21)	29.3 (60)	26.3 (54)	18.5 (38)	3.22 (1.30)
22. Barnevernet hjelper barn som har det vanskelig hjemme	4.4 (9)	3.4 (7)	9.3 (19)	23.9 (49)	59.0 (121)	4.30 (1.06)

Utsagn sorter etter kategori	%(N) Helt uenig	%(N) Litt uenig	%(N) verken eller	%(N) Litt enig	%(N) Helt enig	Mean (SD)
Oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet						
15. Foreldre er redd barnevernet	40.0 (82)	17.1 (35)	22.0 (45)	14.6 (30)	6.3 (13)	2.30 (1.30)
19. Voksne snakker negativt om det norske barnevernet	38.5 (79)	10.2 (21)	40.0 (82)	7.3 (15)	3.9 (8)	2.28 (1.16)
21. Foreldre er fornøyd med barnevernet	4.9 (10)	6.3 (13)	31.2 (64)	25.4 (52)	32.2 (66)	3.74 (1.12)
29. Foreldre liker ikke å snakke med barnevernet	24.9 (51)	13.7 (28)	44.4 (91)	12.7 (26)	4.4 (9)	2.58 (1.12)
30. Foreldre synes det er bra at de kan få hjelp fra barnevernet	2 (4)	4.9 (10)	26.3 (54)	23.4 (48)	43.4 (89)	4.01 (1.04)
Oppfattelse av barnevernet generelt						
5. Barnevernet er farlig	76.1 (156)	11.2 (23)	5.4 (11)	1.5 (3)	5.9 (12)	1.50 (1.07)
9. Barnevernet er skummelt	49.8 (102)	17.1 (35)	16.6 (34)	8.8 (18)	7.8 (16)	2.08 (1.31)
12. Barn er redd barnevernet	28.8 (59)	15.6 (32)	29.3 (60)	18.5 (38)	7.8 (16)	2.61 (1.29)
27. Barnevernet er bra	4.9 (10)	3.4 (7)	11.2 (23)	21.5 (44)	59.0 (121)	4.26 (1.10)
28. De som jobber i barnevernet er snille	2.9 (6)	3.4 (7)	17.6 (36)	18.5 (38)	57.6 (118)	4.24 (1.05)
Oppfattelse av barnevernets nødvendighet						
4. Barnevernet har som mål at alle barn skal ha det bra	2.9 (6)	1 (2)	4.4 (9)	16.6 (34)	75.1 (154)	4.60 (.86)
13. Vi trenger et barnevern i Norge	6.8 (14)	5.4 (11)	13.7 (28)	12.2 (25)	62 (127)	4.17 (1.25)
25. Noen barn trenger hjelp fra barnevernet	3.9 (8)	0 (0)	6.4 (13)	22.5 (46)	67.2 (137)	4.49 (1.09)
26. Barnevernet er ikke nødvendig	64.9 (133)	18.5 (38)	9.8 (20)	1 (2)	5.9 (12)	1.64 (1.09)

Note: Respondentene scorete på en fem-punkts skala fra helt uenig (1) til helt enig (5)

Gjennomsnittlig har de fleste en riktig oppfattelse av barnevernet. Tabell 3 viser en oversikt over hvor mange av deltakerne i studien som scorete under 3 på de ulike skalaene. Det vil si hvor mange som svarte at de var helt uenig eller litt uenig i de ulike utsagnene. Resultatene presenteres etter skala og oppgis i prosent for å gi et bilde av hvor mange som hadde en negativ oppfattelse av barnevernet. Av alle de spurte er det 11 % som har en feilaktig eller negativ oppfattelse av omsorgsovertakelse. Om lag 7 % har feilaktig eller negativ oppfattelse

av barnevernets hjelperrolle. Cirka 25 % av utvalget oppfatter foreldres holdninger til barnevernet som negative. Om lag 17 % av utvalget har en negativ oppfattelse av barnevernet generelt og 7 % ser ikke på barnevernet som nødvendig.

Tabell 3: Andel som scorer under 3 på de ulike skalaene

Skala	Mean	SD	% andel < 3
Oppfattelse av omsorgsovertakelse	4.1	0.9	10.7
Oppfattelse av barnevernets hjelperrolle	4.1	0.7	7.3
Oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet	3.7	0.8	24.9
Oppfattelse av barnevernet generelt	4.1	0.9	17.1
Oppfattelse av barnevernets nødvendighet	4.4	0.8	6.8

Note: En score under tre indikerer en feilaktig oppfattelse. En score over tre indikerer en riktig oppfattelse.

8.2 Forskjeller mellom gutter og jenter

Den første t-testen ble gjennomført for å undersøke om det var noen signifikante forskjeller mellom gutter og jenter og deres oppfattelse av det norske barnevernet (resultater presenteres i tabell 4). Det ble funnet signifikante forskjeller på tre av de fem ulike skalaene. Dette var henholdsvis oppfattelse av foreldres holdninger, oppfattelse av barnevernet generelt og oppfattelse av barnevernets nødvendighet. Jentene ($M = 3.8$) hadde en mer positiv oppfattelse av foreldrenes holdninger til barnevernet enn guttene ($M = 3.6$). Denne forskjellen er i følge Cohen's kriterier for effektstørrelse liten ($d = 0.24$). Jentene ($M = 4.2$) scoret også høyere enn guttene ($M = 3.9$) i forhold til positiv oppfattelse av barnevernet. Dette er et resultat som viser til at jentene hadde høyere grad av positiv oppfattelse av barnevernet enn guttene. Denne forskjellen er liten ($d = 0.35$). Jentene ($M = 4.6$) mente i høyere grad enn guttene ($M = 4.2$) at barnevernet var nødvendig. Dette er en medium stor forskjell ($d = 0.79$).

Tabell 4: Mellom-gruppe forskjeller- kjønn

	Gutter		Jenter		t
	Mean	SD	M	SD	
Oppfattelse av omsorgsovertakelse	4.0	1.0	4.2	0.6	-1.90
Oppfattelse av barnevernets hjelperrolle	3.9	0.9	4.3	0.5	-3.37
Oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet	3.6	0.9	3.8	0.7	-2.13*
Oppfattelse av barnevernet generelt	3.9	1.0	4.2	0.7	-2.61**
Oppfattelse av barnevernets nødvendighet	4.2	0.5	4.6	0.5	-3.38***

Note: * $P < 0.05$, ** $P < 0.01$, *** $P < 0.001$

8.3 Forskjell mellom 5.- og 9. klasseelever

Den andre t-testen ble gjennomført for å undersøke om det var noen signifikante forskjeller mellom 5.- og 9. klasseelever og deres oppfattelse av det norske barnevernet (resultatene presenteres i tabell 5). Det ble funnet signifikante forskjeller i tre av de fem ulike skalaene. Dette var henholdsvis oppfattelse av omsorgsovertakelse, oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet og oppfattelse av barnevernet generelt. Deltakerne fra 5. klasse ($M = 4.3$) hadde en mer positiv oppfattelse av omsorgsovertakelse enn 9. klassesdeltakerne ($M = 3.7$). Dette er en medium stor forskjell ($d = 7.0$). Deltakerne fra 5. klasse ($M = 3.9$) oppfattet foreldrenes holdninger til barnevernet som mer positive enn 9. klassesdeltakerne ($M = 3.2$). Dette er en stor forskjell ($d = 0.98$). Deltakerne fra 5. klasse ($M = 4.4$) scoret også høyere enn 9. klassesdeltakerne ($M = 3.7$) i forhold til oppfattelse av barnevernet generelt. Dette er et resultat som viser at 5. klasseelever hadde en mer positiv oppfattelse av barnevernet enn 9. klasseelevene. Denne forskjellen er middels stor ($d = 0.58$).

Tabell 5: mellom-gruppe forskjell - klasse

	5. klasse deltakere		9. klasse deltakere		t
	Mean	SD	M	SD	
Oppfattelse av omsorgsovertakelse	4.3	0.8	3.7	0.9	4.13***
Oppfattelse av barnevernets hjelperrolle	4.1	0.6	4.2	0.7	-.30
Oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet	3.9	0.8	3.2	0.6	6.28***
Oppfattelse av barnevernet generelt	4.2	0.9	3.7	0.8	3.87***
Oppfattelse av barnevernets nødvendighet	4.4	0.9	4.4	0.8	.06

Note: * $P < 0.05$, ** $P < 0.01$, *** $P < 0.001$

8.4 Forskjell mellom 5.- og 9. klasseelever når det kontrolleres for kjønn

En toveis ANOVA ble gjennomført for å undersøke forskjell mellom 5. – og 9. klasseelever når kjønn er kontrollert for (resultatene presenteres i tabell 6). Dette for å finne ut hvilken faktor som var mest avgjørende for svarene. Ved to tilfeller er det kjønn som er den avgjørende faktoren, mens det i de resterende tre er deltakernes alder. Kjønn er signifikant på skalaen ”oppfattelse av barnevernets hjelperrolle” ($p = .001$) og ”oppfattelse av barnevernets nødvendighet” ($p = .003$). Deltakernes alder er signifikant på skalaen ”oppfattelse av omsorgsovertakelse” ($p = .000$), ”oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet” ($p = .000$) og ”oppfattelse av barnevernet generelt” ($p = .000$).

Tabell 6: toveis ANOVA

	5.klasse		9.klasse		Klasse p-verdi	Kjønn p-verdi	Interaksjon p-verdi
	Gutt Mean (SD)	Jente Mean (SD)	Gutt Mean (SD)	Jente Mean (SD)			
Oppfattelse av omsorgsovertakelse	4.2 (1.0)	4.3 (0.6)	3.7 (1.0)	3.9 (0.7)	.000	.109	.630
Oppfattelse av barnevernets hjelperrolle	4.0 (0.7)	4.3 (0.5)	4.0 (0.9)	4.4 (0.5)	.471	.001	.596
Oppfattelse av foreldres holdninger	3.8 (0.9)	4.0 (0.7)	3.2 (0.7)	3.3 (0.6)	.000	.227	.449
Oppfattelse av barnevernet generelt	4.0 (1.1)	4.4 (0.6)	3.7 (0.8)	3.7 (0.7)	.120	.000	.149
Oppfattelse av barnevernets nødvendighet	4.2 (1.0)	4.6 (0.5)	4.3 (0.9)	4.6 (0.5)	.781	.003	.676

8.5 Forskjell mellom 5. klasseelever fra by og bygd

En tredje t-test ble gjennomført for å se om det var noen forskjeller mellom elever fra by og bygd og deres oppfattelse av barnevernet. Dette ble bare undersøkt for deltakere fra 5. klasse, da det ikke var noen 9. klassesdeltakere fra by. Som presentert i tabell 7 var det tre signifikante forskjeller mellom deltakere fra by og bygd. Dette var henholdsvis oppfattelse av omsorgsovertakelse, oppfattelse av barnevernet generelt og oppfattelse av barnevernets nødvendighet. Elever fra by ($M = 4.5$) hadde en mer riktig oppfattelse av omsorgsovertakelse enn elever fra bygd ($M = 3.8$). Dette er en stor forskjell ($d = 0.92$). Elever fra by ($M = 4.0$) hadde en oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet som mer positive enn elever fra bygd ($M = 3.6$). Dette er en middels stor forskjell ($d = 0.50$). Elever fra by ($M = 4.4$) hadde en mer positiv oppfattelse av barnevernet generelt enn elever fra bygd ($M = 3.8$). Denne forskjellen er middels stor ($d = 0.65$).

Tabell 7: Mellom-gruppe forskjeller- by-bygd

	By		Bygd		t
	Mean	SD	M	SD	
Oppfattelse av omsorgsovertakelse	4.5	0.6	3.8	0.9	4.46***
Oppfattelse av barnevernets hjelperrolle	4.1	0.6	4.1	0.8	.078
Oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet	4.0	0.7	3.6	0.9	2.73**
Oppfattelse av barnevernet generelt	4.4	0.7	3.8	1.1	3.77***
Oppfattelse av barnevernets nødvendighet	4.5	0.6	4.2	1.2	1.80

Note: * $P < 0.05$, ** $P < 0.01$, *** $P < 0.001$

8.6 Informasjonskilde og kunnskapsvurdering

Tabell 8 viser en oversikt over hvor mye informasjonsformidling om barnevernet de ulike informasjonskildene står for. Svaralternativene strakte seg fra ingenting til veldig mye. I spørreskjemaet ble det ikke spurt om en forklaring på hva annet var, en kan derfor ikke si hvilken informasjonskilder som inngår i annet-faktoren.

Cirka 58 % av hele utvalget oppgir at lærer har fortalt lite eller ingenting om barnevernet, mens 16 % oppgir at lærer har fortalt mye eller veldig mye. Cirka 75 % av hele utvalget oppgir at barnevernet har fortalt lite eller ingenting om barnevernet, mens 16 % oppgir at barnevernet har fortalt mye eller veldig mye. Cirka 40% oppgir at foreldre har fortalt lite eller ingen ting om barnevernet, mens 21 % oppgir at foreldre har fortalt mye eller veldig mye.

Tabell 8: Informasjonskilde

Informasjonskilde	%(N) Ingen- ting	%(N) Lite	%(N) Noe	%(N) Mye	%(N) Veldig Mye	Mean (SD)
Foreldre/ foresatte	19.0 (39)	21.5 (44)	37.6 (77)	14.6 (30)	7.3 (15)	2.7 (1.2)
Venner	58.1 (118)	29.6 (60)	8.4 (17)	1.5 (3)	2.5 (5)	1.6 (0.9)
Lærer	28.6 (58)	30.0 (61)	25.1 (51)	12.8 (26)	3.4 (7)	2.3 (1.1)
Barnevernet	64.7 (130)	11.4 (23)	7.5 (15)	10.0 (20)	6.5 (13)	1.8 (1.3)
Plakater/ Brosjyrer	68.0 (138)	17.7 (36)	8.9 (18)	3.9 (8)	1.5 (3)	1.5 (0.9)
Aviser	57.1 (116)	24.6 (50)	13.3 (27)	3.4 (7)	1.5 (3)	1.7 (0.9)
TV	43.8 (89)	25.6 (52)	19.7 (40)	5.9 (12)	4.9 (10)	2.0 (1.1)
Bøker	73.9 (150)	15.3 (31)	7.4 (15)	2.0 (4)	1.5 (3)	1.4 (0.8)
Annet	42.4 (86)	20.7 (42)	25.6 (52)	6.4 (13)	4.9 (10)	2.1 (1.2)

Note: Respondentene scorete på en fem-punkts skala fra ingenting (1) til veldig mye (5)

Deskriptiv analyse ble gjennomført for å finne ut hvordan deltakerne vurderte egen kunnskap om barnevernet. Deltakerne ble bedt om å indikere i hvilken grad de hadde kunnskap om barnevernet hvor svaralternativene strakte seg fra ingenting til veldig mye. Resultatene viser at de fleste deltakere (41,2 % , $n = 84$) oppga at de visste *noe* om barnevernet. Av hele utvalget oppga 3,9 % ($n = 8$) at de ikke visste noen ting om barnevernet, mens 27,9 % ($n = 57$) sa at de visste *lite*. Av utvalget oppga 21,1 % ($n = 43$) at de visste *mye*, mens 5,9 % ($n = 12$) oppga at de visste *veldig mye* om barnevernet.

Deskriptiv analyse ble også gjennomført for å undersøke om deltakerne hadde et ønske om å vite mer om barnevernet. Av hele utvalget ønsket 38,3 % ($n = 79$) å vite mer om barnevernet, mens 16,2 % ($n = 33$) ikke ønsket å vite mer. Resterende 45,1 % ($n = 92$) visste ikke om de ønsket å vite mer om barnevernet eller ikke.

9 Diskusjon

Dette kapitlet er todelt. Først vil studiens resultater diskuteres, deretter en metodediskusjon. Studien, er i følge mine undersøkelser, den eneste som er gjort i forhold til å undersøke barns oppfattelse av det norske barnevernet. Det er derfor ikke mulig å sette studien opp mot andre studier som har undersøkt det samme. Det vil heller ikke være mulig å se om det har skjedd endringer da det ikke finnes noe sammenlikningsgrunnlag. Diskusjonsdelen vil derfor vinkles mot å forklare forskjellene og mulige årsaker til at en ser disse forskjellene mellom grupper. Kommunikasjonsstrategiene vil være sentrale i dette kapitlet da de legger føringer for hvordan barnevernets oppdrag fremstilles. Avslutningsvis i dette kapitlet vil forslag til videre forskning presenteres.

9.1 Diskusjon av resultater

9.1.1 Barns oppfattelse av barnevernet

Delproblemstilling en var å undersøke i hvilken grad barn har en god oppfattelse av det norske barnevernet, herunder (i) barns oppfattelse av omsorgsovertakelse, (ii) barns oppfattelse av barnevernets hjelperolle, (iii) barns oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet, (iv) barns oppfattelse av barnevernet generelt og (v) barns oppfattelse av barnevernets nødvendighet. Resultatene omtales som feilaktig/riktig eller negativ/positiv i forhold til de utsagnene som tilhører skalaen.

Oppfattelse av omsorgsovertakelse

Resultatene viser at 11 % av utvalget har en feilaktig oppfattelse av omsorgsovertakelse. Dette betyr at 11 % prosent av utvalget tror barnevernet er en instans som stjeler, kidnapper eller tar barn uten grunn når de gjennomfører en omsorgsovertakelse jf. bvl § 4-12. Selv om antallet ikke er veldig høyt, er det fremdeles en andel barn som tror at dette er tilfellet. En slik oppfattelse av omsorgsovertakelse kan bidra til å skape frykt mot barnevernet i forhold til den viktige funksjonen de har. Dette fordi barn da forbinder barnevernet med noe negativt og kanskje skremmende. Som barnevernloven § 4-12 fremhever er det krav som må oppfylles for at en omsorgsovertakelse kan fremmes. Det skal overveiende grunner til for at en omsorgsovertakelse finner sted. Alvorlig omsorgssvikt, mishandling og overgrep er eksempler på årsaker til at barneverntjenesten fremmer sak om omsorgsovertakelse jf. bvl. § 4-12. Både gjennom media og anti-barnevern grupper er det mulig at barn og unge har fått et inntrykk av at barnevernet har gjennomført omsorgsovertakelser uten grunn. Da 11%, eller

om lag 20 personer av utvalget tror barnevernet bare henter barn uten grunn, indikerer dette at det er nødvendig med økt informasjon om hva som er årsaken til at noen barn må flytte fra sine foreldre. Det vil være vanskelig å oppnå 0 % feiloppfatning, men det kan være mulig å redusere antallet barn som har denne oppfatningen. Årsaken til at det vanskelig lar seg gjøre at alle barn skal ha ”riktig” oppfattelse av omsorgsovertakelse er at informasjon alene ikke nødvendigvis er nok. Det vil ikke være slik at andre påvirkninger forsvinner, bare fordi informasjonsformidling om barnevernet settes i system og formidles. Foreldres påvirkning, media og sosiale medier vil fortsatt være en del av barnets liv, og på den måten påvirke barnet. En annen årsak til at det er vanskelig å oppnå at alle barn og unge skal ha tilstrekkelig kunnskap eller en positiv oppfattelse av omsorgsovertakelse er at de kanskje ikke er i stand til å skille mellom saksinformasjon fra myndighetene og alternativ informasjon fra for eksempel media eller sosiale medier. Det kan tenkes at barn og unge er mindre kritisk til hva de leser og ikke vurderer kilden eller opphavet til informasjonen. Som nevnt kan en konsekvens av å ha en feiloppfatning av omsorgsovertakelse skape frykt hos barn. Om barn tenker at barnevernet er noen som kidnapper eller stjeler barn, vil det være skremmende om mor eller far sier at de skal i møte med barnevernet. Kanskje barnet da tror at det må flytte fra sine foreldre. Det er derfor viktig at barn har grunnleggende kunnskap om hvorfor barnevernet i noen tilfeller må flytte barn, og at dette oftest er barn som faktisk trenger hjelp fra barnevernet for å få ivarettatt grunnleggende omsorg og behov.

Oppfattelse av barnevernets hjelperrolle

Resultatene viser at 7 % av utvalget har en feilaktig oppfattelse av barnevernets hjelperrolle. Dette utgjør cirka 15 personer av hele utvalget. Resultatet er positivt fordi det viser at de fleste vet noe om hvorfor barnevernet finnes. Da det fortsatt er en prosentandel som har en feilaktig oppfattelse av barnevernets hjelperrolle kan det likevel være hensiktsmessig at saksbehandler i første møte med barn spør hva barnet vet om barnevernet. Dette for å kunne bekrefte, eventuelt avkrefte det barnet sier og gi riktig informasjon om barnet har feilaktig kunnskap. Hvis kunnskap om barnevernets arbeid formidles, kan det være fordelaktig å påpeke de oppgaver barnevernet utfører som ikke innebærer omsorgsovertakelse. Dette med fokus på barnevernets hjelperrolle i form av eksempelvis hjelpetiltak jf. bvl. § 4-4. På den måten får barn eksempler på at barnevernets oppgaver er varierte og at det er ulike tiltak barnevernet kan bidra med for å forbedre en situasjon i hjemmet. Dette vil kunne bidra til at barn forstår at målsetningen er at barnet skal bo hjemme, og at det finnes ulike tiltak barnevernet kan bidra med for at det er mulig. Christiansen og kolleger (2015) viste gjennom

sin kvalitative undersøkelse at 80 % av foreldrene som hadde mottatt hjelpetiltak fra barnevernet var fornøyde med den hjelpen de hadde fått. Dette er et resultat som tyder på at de fleste er fornøyde med den hjelpen de får fra barnevernet. Det er viktig å understreke at Christiansen og kolleger (2015) ikke undersøkte hva foreldre som har opplevd omsorgsovertakelse mener om barnevernet, og en kan derfor bare trekke slutninger i forhold til barnevernets hjelperolle.

Oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet

Resultatene viser at 25 % av utvalget oppfatter foreldres holdninger til barnevernet som negative. Dette utgjør cirka 50 personer av hele utvalget og en kan derfor si at en stor andel oppfatter foreldres holdninger til barnevernet som negative. Et slikt resultat kan indikere at det snakkes negativt om barnevernet i mange hjem. Dette resultatet er uheldig fordi foreldrenes holdninger påvirker barnas holdninger (Martin m.fl., 2010). Det er derfor tenkelig at foreldres holdninger til barnevernet kan ha betydning for hvilke holdninger deres barn får til barnevernet. Kommunikasjonsstrategien *Et åpent barnevern* presenterer utfordringer i forhold til at alle barn skal bli bedre kjent med barnevernet. En av utfordringene er når ”nye generasjoner danner sin oppfatning av barnevernets arbeid på grunnlag av fortellinger om hvordan barnevernet var før” (Barne-, og likestillingsdepartementet/Bufetat, 2008). Foreldre skal være rollemodeller for barn. Barn, fra de er helt små, hermer etter sine foreldre (Kail & Cavanaugh, 2013). Hvis foreldre da har en negativ holdning til barnevernet som barnet observerer, blir dette en vond sirkel. Det blir vanskelig å endre barns oppfattelse av barnevernet fordi de hjemme hører på foreldrene og deres formeninger om barnevernet. På den andre siden kan det være fordelaktig i de situasjoner hvor foreldre har riktig kunnskap og en positiv holdning til barnevernet. Dette fordi det vil kunne påvirke barnets oppfattelse av barnevernet i en positiv retning.

Barns oppfattelse av barnevernet generelt

Resultatene viser at 17 % av utvalget har en negativ oppfattelse av barnevernet generelt. Dette utgjør cirka 35 personer av hele utvalget og betyr at en relativt høy andel barn har en negativ oppfattelse av barnevernet. En negativ oppfattelse av barnevernet kan forklares ut i fra flere faktorer. For det første kan foreldres holdninger overføres til deres barn (Martin m.fl., 2010). I dette utvalget oppfatter 25 % foreldrenes holdning til barnevernet som negativ, noe som derfor kan forklare at 17 % av utvalget selv har en negativ oppfattelse av barnevernet. Det er sannsynlig at foreldrenes holdninger til barnevernet har påvirket barnas oppfattelse av

tjenesten. For det andre påvirkes barn av media og internett generelt. En annen forklaring kan være at barn leser om barnevernet i media, ser noe på TV eller leser om barnevernet på internett. TV og internett er begge eksempler på massemedia barn benytter seg av som har stor påvirkningskraft (Waldahl, 1999). Forskning viser at saker om barnevernet i media ofte er negativt ladet (Føleide, 2011; Stang, 2007). Hvis dette er barns informasjonskilde til kunnskap om barnevernet, kan negativt ladede saker om barnevernet i media være med på å påvirke barns oppfattelse av barnevernet som noe negativt. En tredje forklaring på at det er en stor del av utvalget som har en negativ oppfattelse av barnevernet generelt kan være at de har manglende kunnskap om barnevernet. Dette både i forhold til barnevernets rolle og i forhold til barnevernets arbeidsoppgaver. Manglende kunnskap vil kunne medføre at barn får en mening basert på det de hører andre si, eller det de ser i media, uten å vite hva barnevernet er og på hvilke måter de kan hjelpe og bistå ved behov.

Resultatene viser også at det ikke er en klar sammenheng mellom oppfattelsen av omsorgsovertakelse og barnevernets hjelperrolle og en negativ oppfattelse av barnevernet generelt. Dette resultatet indikerer at barns oppfattelse av barnevernet generelt ikke bare påvirkes av hvordan de ser på barnevernets omsorgsovertakelse og hjelperrolle, men også av andre faktorer som eksempelvis foreldres holdninger.

Barns oppfattelse av barnevernets nødvendighet

Resultatene viser at 7 % av utvalget ikke oppfatter barnevernet som nødvendig. Dette utgjør cirka 15 personer av utvalget. Det er positivt at de fleste i utvalget ser på barnevernet som nødvendig. Dette kan tyde på at barn forstår hvorfor vi har et barnevern og at det er nødvendig for å få iverksatt tiltak for at alle barn skal ha det bra.

Hva kan gjøres for å endre den negativ oppfattelsen av barnevernet?

Scorene på de ulike skalaene indikerer at det er flere deltakere som har en positiv eller riktig oppfattelse av barnevernet enn en negativ eller feilaktig oppfattelse av barnevernet. Det er likevel hensiktsmessig å belyse viktigheten av at barn og unge har en riktig eller positiv oppfattelse av barnevernet, og på hvilke måter informasjon om barnevernet kan bidra til å skape tillit til tjenesten.

Som kommunikasjonsstrategiene formidler vil åpenhet, informasjon og kunnskap om barnevernet øke befolkningens tillit til barnevernet (Barne-, likestillings- og-

inkluderingsdepartementet/Bufetat, 2013; Barne-, og likestillingsdepartementet/Bufetat, 2008). Tillit handler om det å stole på noe eller noen (Grimen, 2009). Hvis befolkningen har tillit til barnevernet, betyr det at de stoler på tjenesten. På den måten kan en gjennom å formidle kunnskap om barnevernet øke befolkningens tillit til barnevernet. Økt kunnskap kan også bidra til å forbedre barnevernets omdømme, som igjen er viktig for tillit til tjenesten. For å skape et godt omdømme er det viktig at informasjon om barnevernet når ut til befolkningen. Kommunikasjonsstrategien *Et åpent barnevern* (2010) formidler bare forslag til arenaer hvor dette kan gjøres og en har derfor ingen garanti for at alle barn får informasjon om barnevernet. Ansvar må plasseres i organisasjonen. Det vil si at noen må ha ansvaret for at informasjonen om barnevernet faktisk formidles. Tillit til barnevernet vil øke barnevernets legitimitet (Bunkholdt, 1997). Veland (2004) omtaler legitimitet som noe som er knyttet til i hvilken grad det er oppslutning om de handlinger en utfører, eller er kjent for å utøve (Veland, 2004, s. 199). Barnevernets legitimitet påvirkes av i hvor stor grad befolkningen stoler på tjenesten, det vil si befolkningens tillit til tjenesten (Bunkholdt, 1997). Hvis barnevernets legitimitet øker, vil også barnevernets arbeid bli lettere. Dette fordi økt legitimitet kan føre til at samarbeidet mellom barnevernet og de familier det kommer i kontakt med styrkes. Grimen (2009) påpeker at tillit er viktig for samarbeidet mellom bruker og system. Befolkningen ser at systemet fungerer, noe som kan føre til at de er mer positive til å ta i mot hjelp for å forbedre situasjonen i hjemmet.

Selv om økt kunnskap om barnevernet kan forbedre barnevernets legitimitet, som igjen kan bety et bedre omdømme, er det viktig å tenke at en instans som barnevernet vanskelig kan oppnå full legitimitet eller et perfekt omdømme (Bunkholdt, 1997). Dette kan eksempelvis forklare med de tiltak barneverntjenester iverksetter. Som Veland (2004) påpeker er det vanskelig å oppnå legitimitet når en og samme tjeneste både skal inneha kontrollrollen og hjelperrollen.

9.1.2 Forskjeller mellom gutter og jenter

Delproblemstilling to var å undersøke om det var forskjeller mellom gutter og jenter og deres oppfattelse av det norske barnevernet. Selv om gutter og jenter egentlig ikke er så ulike (Tetzchner, 2012), er det fremdeles noen ulikheter som kan være med på å forklare de forskjellene en kan se mellom gutter og jenter i dette utvalget.

Gjennom å undersøke forskjell mellom aldersgruppene når en kontrollerer for kjønn kom det frem at kjønn var mest avgjørende for deltagerens grad av positiv oppfattelse av barnevernet

og oppfattelsen av barnevernet som nødvendig. Selv om det var tre signifikante forskjeller i de univariate t-testene, var det bare to som var signifikante når en undersøkte dette gjennom en multivariat analyse. Det betyr at kjønn var den mest avgjørende faktoren i forhold til barnets oppfattelse om barnevernet, og i forhold til barnets oppfattelse av barnevernet som nødvendig. I den univariate analysen (t-testen) var også barns oppfattelse av foreldrenes holdninger til barnevernet signifikant. Multivariat analyse viste at aldersgruppe var den avgjørende faktoren for denne skalaen.

Jenter har en mer positiv oppfattelse av barnevernet generelt enn gutter. Dette er et resultat som kan henge sammen med at jenter snakker mer om følelser enn gutter (Rose & Rudolph, 2006). De er også sosialiserte til å snakke mer om den emosjonelle siden av en hendelse enn gutter. Forskning har vist at foreldre snakker mer om den emosjonelle siden av en hendelse med sine døtre enn med sine sønner (Harwood m.fl., 2008). Ut i fra resultatet kan dette derfor være en forklaring på hvorfor jenter har en mer positiv oppfattelse av barnevernet enn gutter. Det kan tenkes at foreldre har snakket mer med sine døtre enn sine sønner om barnevernet og på den måten kan dette være en forklaring på hvorfor en ser denne forskjellen mellom gutter og jenter i utvalget. Gjennom å snakke om barnevernet og hvordan barnevernet utfører sitt oppdrag kan både oppfattelsen bli mer positiv, og kunnskapsnivået om tjenesten øke.

Jenter oppfatter barnevernet som mer nødvendig enn gutter. Forskning viser at jenter utviser mer prososialt atferd enn gutter. Jenter er mer hjelpsomme, samarbeidsvillige og de setter seg lettere inn i andre personers følelser enn gutter (Rose & Rudolph, 2006). Jenter er dessuten mer følsomme ovenfor andres behov og interesserte i hvordan jevnaldrende og venner faktisk har det. Disse forskjellene kan være med på å forklare hvorfor jenter oppfatter barnevernet som mer nødvendig enn gutter. Dette kan være en forklaring fordi jenter kanskje i større grad observerer at andre har behov for hjelp, og av den grunn mener at barnevernet, som en instans som hjelper barn som har det vanskelig, er viktig.

Det er viktig å understreke at forskjellene mellom gutter og jenter også kan forklares av andre variabler som ikke var inkluderte i denne studien. Dette kan eksempelvis være sosial klasse, kognitiv fungering, sosioøkonomisk status og faglig nivå på skolen. På bakgrunn av de foreliggende data er det imidlertid ikke mulig å vite noe sikkert om dette.

9.1.3 Forskjeller mellom 5. – og 9. klasseelever

Delproblemstilling tre var å undersøke om det var noen forskjeller mellom 5. - og 9. klassesdeltakeres oppfattelse av det norske barnevernet. Da det er en aldersforskjell på fire år mellom 5.- og 9. klassesdeltakerne og de befinner seg i ulike stadier i Piagets teori om kognitiv utvikling, er det naturlig å anta at dette er noe som kan være med på å forklare resultatene.

Gjennom å undersøke forskjell mellom aldersgruppene når en kontrollerer for kjønn kom det frem at aldersgruppe var mest avgjørende for barns oppfattelse av omsorgsovertakelse og for barns oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet. Selv om det var tre signifikante forskjeller i de univariate t-testene, var det bare to som var signifikante når en undersøkte dette gjennom en multivariat analyse. Dette betyr at aldersgruppe var den mest avgjørende faktoren i forhold til barnets oppfattelse av omsorgsovertakelse og i forhold til barnets oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet. I den univariate analysen (t-testen) var også barnets positive oppfattelse av barnevernet generelt, signifikant. Multivariat analyse viste at det var kjønn som var den avgjørende faktoren for denne skalaen.

Det er kanskje naturlig å anta at 9. klasseelevene ville ha en mer riktig oppfattelse av omsorgsovertakelse enn 5. klasseelevene. Dette fordi de er eldre og har tilegnet seg mer kunnskap både gjennom skole og gjennom erfaringer. Resultatene viste derimot at 5. klassesdeltakerne hadde en mer riktig oppfattelse av omsorgsovertakelse enn 9. klassesdeltakerne og en kan en stille seg spørrende til hvorfor. Deltakerne fra 9. klasse befinner seg i det Piaget omtaler som det formelt operasjonelle stadiet. I dette stadiet lærer barnet å tenke hypotetisk og resonnerer abstrakt. Det vil si at de ikke bare tenker på de konkrete objekter og hendelser. Deduktiv resonnering er også et viktig begrep fra dette stadiet. Da deduktiv resonnering går ut på å komme frem til konklusjoner basert på fakta, kan en si at resultatet er litt overraskende. Dette fordi fakta om omsorgsovertakelse jf. bvl. § 4-12 ikke omhandler at barn blir kidnappet eller stjålet. En skulle derfor tro at 9. klassesdeltakerne ville være mer sannsynlige til å ha en mer riktig oppfattelse av omsorgsovertakelse enn 5. klassesdeltakerne.

5. klassesdeltakerne oppfattet foreldres holdninger til barnevernet som mer positive enn 9. klassesdeltakerne. I slutten av det Piaget omtaler som det konkret operasjonelle stadiet kan barn lettere sette seg inn i og forstå andre personers holdninger og atferd. Da dette er noe de lærer i dette stadiet kan det derfor tenkes at 5. klassesdeltakerne i større grad lar seg påvirke av foreldrene enn 9. klassesdeltakerne. Fordi 9. klassesdeltakerne er eldre, kan det tenkes at de

ikke blir påvirket i like stor grad av eksempelvis foreldres holdninger, men at de danner seg egne meninger basert på det de leser eller opplever.

5.- og 9. klasseelevne befinner seg på ulike stadier i Piagets kognitive utviklingsteori. Da individuell utvikling og modenhet ikke ser ut til å kunne forklare forskjellene mellom 5.- og 9. klasseelevne alene, er det nødvendig å se på andre forhold som kan medføre den forskjellen som vises. Bronfenbrenners teori om økologisk utvikling kan benyttes for å forklare dette. Ifølge Bronfenbrenner utvikles barnet gjennom kontakt og påvirkning fra de ulike systemer det er en del av. Det kan derfor tenkes at forskjellene som vises mellom aldersgruppene i denne studien er et resultat av hvilke systemer de er en del av og i hvilken grad de ulike systemene påvirker individet.

En forklaring kan være at 9. klasseelever følger mer med på det som skjer i media. På den måten kan de ha hørt mer om de sakene hvor barnevernet har overtatt omsorgen for et barn. Dette fordi medias vinkling av barnevernssaker ofte handler om de sakene hvor barn må flytte fra sine foreldre. Da media ofte bare viser en side av saken kan det hende deltakerne baserer sin kunnskap på dette. Elevene fra 9. klasse er også gamle nok til å være på facebook. På facebook er det anti-barnevernsgrupper som er åpne for alle. På disse sidene skriver voksne mennesker om hvordan barnevernet kidnapper barn, og at barnevernet må stoppes. Da 5. klasseelevne er for unge til å ha facebook kan dette være en mulig forklaring på hvorfor 9. klasseelever i større grad enn 5. klasseelever tror at barnevernet stjeler, kidnapper eller bare tar barn.

Det er viktig å understreke at forskjellene mellom aldersgruppene også kan forklares av andre variabler som ikke var inkludert i denne studien. Dette kan i likhet med kjønnsforskjellene være sosial klasse, kognitiv fungering, sosioøkonomisk status og faglig nivå på skolen. På bakgrunn av de foreliggende data er det imidlertid ikke mulig å vite noe sikkert om dette.

9.1.4 Forskjell mellom 5.klasseelever fra by og bygd

Delproblemstilling fire var å undersøke om det var noen forskjeller mellom deltakere fra by og bygd og deres oppfattelse av det norske barnevernet. Resultatene viste at deltakere fra by hadde en mer riktig eller positiv oppfattelse av omsorgsovertakelse, de oppfatter foreldres holdninger som mer positive og de hadde høyere grad av positiv oppfattelse av barnevernet generelt, enn deltakere fra bygd. Da det bare er en by representert i utvalget, er resultatene nødvendigvis ikke så representative for by-bygd forskjeller. Funnene kan likevel indikere at

det kan være en forskjell, men det er nødvendig med mer forskning før en kan trekke slutninger om dette.

9.1.5 Informasjonskilde og kunnskapsvurdering

Delproblemstilling fem var å undersøke hvilken informasjonskilde som sto for formidling av informasjon om barnevernet til deltakerne. Det var også spørsmål i spørreskjemaet knyttet til vurdering av egen kunnskap om barnevernet og om de ønsket å vite mer.

Informasjonskilde

Lærer: I kommunikasjonsstrategien *Et åpent barnevern* (2008) foreslås det arenaer hvor informasjon om barnevernet kan formidles til barn og unge. Eksempler på arenaer de foreslår er skolen, fritidsaktiviteter og helsestasjoner. Av utvalget oppgir om lag 15 % at lærer har fortalt mye eller veldig mye om barnevernet, mens nesten 60 % oppgir at lærer har fortalt lite eller ingenting. Da antallet forskjellige skoleklasser i utvalget er lavt, er det vanskelig å dra noen klare konklusjoner ut fra dette resultatet. Resultatet kan likevel indikere at det ikke foregår utstrakt informasjonsformidling om barnevernet i de skoleklassene jeg har undersøkt, men en kan ikke konkludere med at dette er noe som gjelder de fleste skoleklassene i Norge. Det er nødvendig med mer forskning for å kunne si noe om dette. Flere byer og flere skoler generelt må undersøkes for å få en oversikt over dette. Da barn og unge tilbringer mye tid på skolen, og skolens oppgaver er å bidra både til faglig og sosial læring, vil det være hensiktsmessig at barn lærer om barnevernet på skolen. Da er de i en setting hvor formålet er at de skal lære, og det vil da bli en naturlig arena hvor de også kan lære om barnevernet.

Norge underviser for lite om barnekonvensjonen (Jerome m.fl., 2015). Dette er som nevnt bare et læringsmål i 4. klasse. Hvis skoler i større grad snakker om barnekonvensjonen kan en tenke seg at også barnevernet og informasjon om barnevernet i større grad blir en del av skolehverdagen. I forlengelsen av å snakke med barn om barnekonvensjon kan det formidles informasjon om barnevernet. I barnekomitéens siste merknad til Norge kom det frem at det undervises for lite om barnekonvensjon på norske høyskoler og universiteter og at dette må styrkes (Sandøe, 2015). Om dette styrkes og fører til mer fokus på undervisning om barnekonvensjon kan det være en ide og også inkludere undervisning om barnevernet til alle profesjoner som skal jobbe med barn og unge. Dette vil være et viktig bidrag, ikke bare for at barn skal lære om sine rettigheter og om barnevernet, men også slik at yrkesutøvere har grunnleggende kunnskap om barnevernet. Dette vil igjen kunne bidra til at flere barn får hjelp til rett tid, da yrkesutøvere som jobber med barn vil ha kunnskap om hvordan barnevernet

som system fungerer, men også vite hvordan de skal gå frem for å kontakte dem. Dette er viktig kunnskap fordi lærere har opplysningsplikt til barnevernet jf. Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 1998 (heretter; opplæringslova, oppl) § 15-3.

Da et av kompetansemålene i Samfunnsfag for 7. klasse går ut på at elevene skal ”gjere greie for dei viktigaste maktinstitusjonane i Noreg og deira hovudoppgåver (...)”

(Utdanningsdirektoratet, 2017c) kan dette åpne opp for å snakke om barnevernet.

Målsetningen er at barn skal få hjelp på et tidligst mulig tidspunkt, og undervisning først i 7. klasse støtter ikke dette målet. Det må med forbehold nevnes at det kan være lærere som underviser om barnevernet selv om dette ikke står spesifikt i læreplaner. Dette fordi barnevernet er en av Norges maktinstitusjoner som nevnes i dette kompetansemålet for 7. klasse.

Barnevernet: 16 % oppgir at barnevernet har fortalt mye eller veldig mye om barnevernet. Dette resultatet kan bety flere ting. For det første kan det bety at barneverntjenesten i kommunen har vært på besøk på skolen og fortalt elevene om barnevernet. For det andre kan det bety at barnet og familien har vært i kontakt med barnevernet. Da en måte å informere barn om barnevernet på er at barneverntjenesten i kommunen kommer på besøk til skolen kunne det med fordel vært et spørsmål om dette på spørreskjemaet. Dette kunne gitt et bilde av i hvor stor grad den kommunale barneverntjenesten følger kommunikasjonsstrategiens forslag til informasjonsformidling i de kommunene som deltok. Informasjonsformidling fra barneverntjenesten til skoleelever kan blant annet gjøres gjennom å benytte skolepakken (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, 2008). Da mange barn ikke vet hvordan de skal komme i kontakt med barnevernet (Barne-, og likestillingsdepartementet/Bufetat, 2008), er skolepakken utviklet for at barn også skal få informasjon om dette. Ved å benytte skolepakken har barneverntjenesten et verktøy de kan benytte seg av når de skal informere om barnevernet i skolen.

Spørsmålet en kan stille seg er hvem som burde ha ansvaret for at barn lærer om barnevernet. På den ene siden er dette et ansvar skolen burde ha. Dette fordi skolen er en læringsarena hvor også kunnskap om barnevernet kan læres. En fordel med at skoler har ansvaret for undervisning om barnevernet er at de som arbeider i skolen må ha kunnskap om barnevernet og den rollen barnevernet har i samfunnet. På den måten kan sannsynligheten for at barn får hjelp øke, da de ansatte vet hvem de skal kontakte, og hva som skjer om de melder bekymring for et barn til barnevernet. På den andre siden kan ansvaret for informasjonsformidling om

barnevernet legges til barneverntjenesten i kommunen. En fordel med at ansatte i barnevernet besøker skolen og informerer om barnevernet er at de da gir barneverntjenesten i kommunen et ansikt. En annen fordel er at ansatte i barneverntjenesten sitter med kunnskap om tjenesten som for eksempel lærere ikke har. Da en stadig hører om tidsmangel blant barnevernsansatte kan en tenke at det blir for mye om de også skal ha ansvaret for å lære kommunens barn og unge om barneverntjenesten. Det er altså både fordeler og ulemper, både ved at ansvaret legges til skolen, men også til barneverntjenesten. En ting er sikkert, og det er at ansvaret må plasseres en plass, ellers er det lite sannsynlig at BLD sitt mål om at alle barn skal vite om barnevernet tilfredsstilles.

Foreldre/foresatte: 21 % av utvalget oppgir at foreldre/foresatte har fortalt mye eller veldig mye om barnevernet, mens 37 % oppgir at de har fortalt noe. Dette er positivt i de situasjoner hvor foreldrene gir barna riktig informasjon om barnevernet. Dette er negativt i de situasjoner hvor foreldre gir feilaktig informasjon, eller hvor foreldre har en negativ holdning til barnevernet som overføres til deres barn.

Aviser/TV: 5 % oppgir at de har fått mye eller veldig mye informasjon om barnevernet fra aviser, mens 11 % oppgir at de har fått mye eller veldig mye informasjon om barnevernet fra TV. En av utfordringene kommunikasjonsstrategien *Et åpent barnevern* presenterer er når ”inntrykket av barnevernet ofte er basert på medias fremstilling, fremfor brukernes og barnevernsansattes egne fortellinger”. Media har makt over sine lesere. Dette betyr at mennesker blir påvirket av det de leser og ser i mediebildet (Waldahl, 1999). Det er derfor viktig å tenke på at hvordan media fremstiller saker om barnevernet vil ha betydning for hvilken holdninger befolkningen har til barnevernet, samt at befolkningen baserer sin kunnskap om barnevernet på dette (Veland, 2004). Det er derfor viktig at media fremstiller saker om barnevernet på en korrekt måte. Da media også har andre motiver enn folkeopplysning, som eksempelvis salg, få seere, starte en debatt, vil det ikke alltid være like stort fokus på korrekt informasjon. Dette er ofte utfordrende, da barnevernsansatte har taushetsplikt jf. bvl. § 6-7 og bare kan uttale seg på generelt grunnlag. På den måten vil det bare være den ene siden av en sak som kommer frem i media. Brukerundersøkelser viser at de fleste som har fått hjelpetiltak fra barnevernet er fornøyde med den hjelpen de har fått (Christiansen m.fl., 2015). Når mediebildet oftest fremstiller de saker hvor noen ikke er fornøyde gir dette et skjevt bilde av virkeligheten.

NRK supernytt hadde sitt siste innslag om barnevernet i 2013 (NRK, 2013). Dette var et informativt innslag om barnevernet hvor det både ble formidlet at barnevernet kunne hjelpe barn hjemme, men også at det noen ganger var nødvendig med vedtak om omsorgsovertakelse. Da det har skjedd en endring i barn og unges mediebruk de siste årene (Medietilsynet, 2016), hvor internett blir stadig mer brukt, vil det være nødvendig med endringer i forhold til hvordan en når ut til barn og unge. Selv om TV fortsatt blir benyttet, er det andre medier som benyttes mer.

Ønske om å vite mer

Resultatene viser at nesten 40 % av utvalget ønsker å vite mer om barnevernet. Dette er et resultat som kan tyde på at deltakerne selv føler de har manglende kunnskap om barnevernet og at de av den grunn ønsker å vite mer. Det kan også bety at de mener barnevernet er viktig og nødvendig og at de derfor ønsker å vite enda mer. Det er positivt at prosentandelen som ønsker å vite mer er høy. Dette fordi det kan bety at flere barn ser viktigheten av at vi har et barnevern i Norge og derfor mener det er nødvendig med mer kunnskap om tjenesten. Noe som kan bety at motivasjonen for å lære mer om barnevernet er tilstede, og at en eventuell undervisning om barnevernet kan bli tatt godt i mot på skoler.

Kommunikasjonsstrategiene har som formål at alle barn skal kjenne til barnevernet. Hele 31 % av utvalget oppgir at de vet lite eller ingenting om barnevernet. Dette er sammenlignbart med Unicef-komiteéns undersøkelser om ungdomsskoleelevers viten om sine rettigheter hvor om lag 45 % visste lite eller ingenting om sine rettigheter (Unicef, 2010). Dette resultatet kan indikere at barnevernets kommunikasjonsstrategier ikke har lyktes og at det fremdeles er mangler i forhold til å formidle informasjon om barnevernet i de kommunene jeg har undersøkt. Dette kan indikere at det er behov i andre kommuner også, men da antallet skoler er lavt, vil det ikke være mulig å si noe sikkert om dette.

Meningsmålingen fra Ipsos viste at befolkningens inntrykk av barnevernet hadde blitt noe bedre i perioden 2001-2013 (Ipsos Public Affairs, 2015). Hvis befolkningens inntrykk blir bedre, vil dette kunne medføre at barns oppfattelse av barnevernet blir bedre. Dette fordi barn påvirkes av miljøet og da eksempelvis foreldres inntrykk av barnevernet. En kombinasjon av at befolkningens inntrykk blir bedre, og at informasjon om barnevernet formidles til barn, kan være viktige bidrag i å bedre barns oppfattelse av barnevernet.

Haugen m.fl. (2012) fant gjennom sin brukerundersøkelse i Trondheim kommune at flere av de spurte var overrasket over den hjelpen de har fått fra barnevernet. Noe flere begrunnet med at de ikke visste at barnevernet kunne bidra på de måtene de hadde gjort. Flere av informantene i undersøkelsen hadde før møtet med barnevernet, et inntrykk av at barnevernets eneste oppgave var å ta barn fra foreldre. Disse resultatene tyder på at det ikke bare er barn, men også voksne som har manglende kunnskap om barnevernet generelt, og på hvilke måter barnevernet kan hjelpe familier. Ved å gjøre barnevernet mer åpent og ved å spre mer informasjon om barnevernet kan det tenkes at befolkningen vil tilegne seg mer kunnskap om barnevernets funksjoner. Det er også forskning som viser at de som har vært i kontakt med barnevernet har en mer positiv oppfattelse av barnevernet enn de som ikke har hatt kontakt med tjenesten (Veland, 2004). Hva kan være årsaken til dette? For det første handler det om media og medias fremstilling av barnevernet. For det andre kan det tenkes at personer leser om barnevernet i sosiale medier. Det kan også tenkes at informasjon om barnevernet ikke er lett tilgjengelig, og at media og sosiale medier blir befolkningens informasjonskilder til kunnskap om barnevernet. Noe som igjen kan være årsaken til at barnevernets omdømme er bedre blant personer som faktisk har vært i kontakt med barnevernet, enn de som baserer sin informasjon på det som skrives i media og på sosiale medier. En annen forklaring på dette kan være det Grinde (1993) omtaler som ”en forskyvning fra ytre til indre vansker”. Det at personer utenfor familien ikke ser hvorfor barnevernet har iverksatt tiltak eller overtatt omsorgen for et barn, kan gjøre at de tenker at dette er gjort uten grunn. Og basert på dette føre til at personer som aldri har vært i kontakt med barnevernet oppfatter de som mer negative, enn personer som har fått hjelp fra tjenesten.

Hvorfor er det viktig at barn vet om barnevernet?

Det at barn vet at barnevernet finnes er viktig av flere årsaker. For det første er det viktig at barn vet at det finnes en instans som er til for å beskytte barn og unge som har det vanskelig hjemme. De vet da at det finnes en instans de kan kontakte om de selv eller noen de kjenner har det vanskelig hjemme. Dette vil kunne øke sannsynligheten for at flere barn og unge som lever under vanskelige forhold i hjemmet får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt. Jernbro m.fl. (2017) viste gjennom sin studie at de fleste barn som forteller om å bli fysisk mishandlet forteller dette til en jevnaldrende. Dette er et klart eksempel på hvorfor det er viktig at barn vet om barnevernet. Ikke bare for sin egen del, men også for venner eller andre jevnaldrende.

For det andre er det viktig at barn og unge vet noe om barnevernets arbeidsoppgaver, og at disse ikke bare går ut på å flytte barn fra familien. Det er viktig at de får informasjon om skillet mellom barnevernets hjelpetiltak jf. bvl § 4-4 og vedtak om omsorgsovertakelse jf. bvl. § 4-12. På den måten får de eksempler på hvordan barnevernet kan bidra med hjelpetiltak som ikke innebærer en like stor inngripen i familielivet som en omsorgsovertakelse. Da en gjennom mediebildet og ut i fra befolkningens uttalelser kan få et inntrykk av at barnevernet er en instans som bare henter barn, er det viktig å nyansere dette bildet. Det er viktig at barn og unge får kjennskap til andre områder barnevernet jobber med og hjelper på. Ved å øke barn og unges kunnskap om barnevernets arbeidsoppgaver kan en bidra til å ufarliggjøre tjenesten, og på den måten øke sannsynligheten for at barn tørr å si i fra når de har det vanskelig hjemme. Dette fordi barn og unge da vet noe om hvordan de kan få hjelp fra barnevernet og at dette oftest innebærer hjelp mens de fortsatt bor sammen med sin familie.

For det tredje er det viktig at barn og unge har kjennskap til og kunnskap om barnevernet fordi de har rett til medvirkning jf. bvl. § 6-3 og barnekonvensjonens art. 12. Dette betyr at det skal legges til rette for at barn og unge skal få muligheten til å uttale seg i saker som berører dem selv. For at barn skal kunne uttale seg er det viktig at de har kjennskap til hva de kan uttale seg om. Det handler om at barnet skal få mulighet til å uttale seg basert på informasjon (Bendiksen & Haugli, 2015). Som Standbu (2011) viser gjennom sin modell om barns deltakelse i beslutningsprosesser er det informasjon barnet trenger først. Strandbu (2011) fremhever viktigheten av at barnet får tilstrekkelig med informasjon til å forstå hva som skal diskuteres. Ved barns deltakelse oppstår det et samarbeid mellom barnet og barnevernet. Dette samarbeidet vil være vanskelig om barnet ikke har tillit til systemet. Hvis barns kunnskapsnivå om barnevernet øker, vil det øke sannsynligheten for at barn får tillit til tjenesten (Bunkholdt, 1997; Figenschow, 2006). Som blant annet Grimen påpeker gjør tillit samarbeidet lettere. Hvis barn og unge har riktig kunnskap om barnevernet og en positiv oppfattelse av tjenesten, er det et godt grunnlag for at samarbeidet blir bra. Hvis barnet ikke vet noe om barnevernet, eller har et negativt inntrykk i forkant av det første møtet med barnevernet, kan det virke veldig skremmende og gjøre at barnet ikke vil snakke med barnevernet. Manglende kunnskap om barnevernet kan føre til manglende tillit til barnevernet. Manglende tillit vil derfor kunne vanskeliggjøre et potensielt godt samarbeid.

Både barnekonvensjonens og barnevernlovens bestemmelser om barnets rett til medvirkning, henger sammen med barnekonvensjonens art. 3 og barnevernloven § 4-1 om barnets beste. Barn er forskjellige, det som er til det beste for et barn, er ikke nødvendigvis til det beste for

et annet barn. Det er derfor viktig å snakke med hvert enkelt barn og på den måten finne ut hva som er til det beste for akkurat dette barnet. På den måten kan en ivareta både barnets rett til å bli hørt, samtidig som prinsippet om barnets beste blir tatt hensyn til.

9.2 Metodediskusjon

9.2.1 Forskningsdesign

En fordel med å benytte tverrsnittsundersøkelser er at en kan se på forskjeller mellom grupper i ulike aldre. En feilkilde ved å benytte dette designet er *cohort effects* eller *generasjonseffekt* (Svartdal, 2009). Dette går ut på at de ulike aldersgruppene har vokst opp under ulike perioder, som kan påvirke om det er aldersforskjell eller oppvekstbetingelser som påvirker resultatet. I denne studien er ikke aldersforskjellen så stor og i et samfunnsperspektiv har det ikke skjedd så store endringer at oppvekstbetingelser burde ha noe å si for resultatet.

Tidlig i prosessen ble det vurdert om en longitudinell studie kunne la seg gjøre. Dette kunne for eksempel vært gjort ved å først hatt en spørreundersøkelse, så et undervisningsopplegg om barnevernet. Deretter en ny spørreundersøkelse for å undersøke om undervisningen førte til endringer i barns oppfattelse av barnevernet. Dette kunne belyst om økt informasjon hadde betydning for barns oppfattelse av barnevernet. Det ble imidlertid vurdert at et slikt design ville blitt for krevende å gjennomføre. Dette forutsetter særlig at repeterte målinger forutsetter registrering av personopplysninger.

9.2.2 Metodisk tilnærming

Årsaken til at den metodiske tilnærmingen ble kvantitativ og i form av spørreskjema var for å kunne nå ut til mange deltakere på relativt kort tid. Da formålet var å finne ut hva et representativt utvalg tenker, vet og mener om barnevernet var det derfor også den mest hensiktsmessige måten å gjøre det på. Hadde jeg valgt kvalitative intervjuer ville muligheten for sammenligning falle bort, jeg ville fått gode eksempler, men ikke en mulighet til å si noe om barn flest.

9.2.3 Deltakere

Utvalget var normalfordelt i forhold til kjønn. Aldersfordelingen var skjev i og med at det var færre 9. klasseelever sammenliknet med 5.klasseelever. Det er fremdeles tilstrekkelig med 9. klassesdeltakere til å gjøre sammenligninger mellom utvalgene. Det var en utfordring å få tilstrekkelig med deltakere, og tiden strakk ikke til i forhold til å fortsette rekrutteringen

videre. Utvalget er delvis representativt med populasjonen. Det er like mange gutter som jenter, dette er representativt for populasjonen. Selve aldersfordelingen er ikke representativ fordi det ikke er noen 9. klassesdeltakere fra by. En kan heller ikke si at fordelingen mellom deltakere fra by og bygd er representativ. Dette fordi det bare er en by som er representert i utvalget.

9.2.4 Måleinstrument

Siden jeg selv skulle utvikle spørreskjemaet var det viktig at spørreskjemaet representerte noe barn kunne sagt eller tenkt. Det ble derfor gjennomført kvalitative intervjuer med saksbehandlere i barneverntjenesten. Dette for å ha utsagn på spørreskjemaet som det var sannsynlig at barn hadde en formening om. Jeg ønsket ikke å konstruere forskjellige utsagn, men faktisk ha eksempler som kanskje noen eller mange av barna kunne relatere seg til. Gjennom disse kvalitative intervjuene hadde jeg også mulighet til å gå i dybden i forhold til det jeg lurte på. Jeg kunne komme med oppfølgingsspørsmål og få et bredere bilde av hvordan det første møtet mellom barn og barnevern kan være. Alternativer til å intervju saksbehandlere ble vurdert. Det å intervju barn istedenfor saksbehandlere kunne gitt et mer presist bilde av hva barn tenker, vet og mener om barnevernet. Som igjen ville gitt et spørreskjema som kanskje kunne passe barn i større grad. Valget falt på saksbehandlere fordi de har møtt mange barn og sitter derfor inne med informasjon fra et bredere spekter enn hva noen få barn alene gjør. Hvis barn hadde blitt intervjuet ville kanskje svarene deres bare vært i forhold til hva de selv tenker og det hadde blitt for lite variasjon i forhold til at formålet var å finne utsagn som kunne passet til flere.

For noen av deltakerne i 5. klasse, fremstod noen utsagn som vanskelig å forstå. Dette var de utsagnene hvor ordet "ikke" var med. Eksempelvis utsagnet: "barnevernet er ikke nødvendig". Dette ble jeg oppmerksom på da flere elever stilte meg spørsmål rundt disse utsagnene. Også en lærer gjorde meg oppmerksom på at denne formuleringen var vanskelig å forstå for enkelte 5. klasseelever. Dette er en svakhet i spørreskjemaet da det kan være at flere har tolket "ikke"-utsagnene feil.

Da det ble oppdaget en feil i spørreskjemaet etter at første datainnsamling var gjennomført ble det vurdert om spørreskjemaet måtte endres og den innsamlede dataen slettes. Da det var utfordrende å få tilstrekkelig med deltakere ble det besluttet å beholde feilen i spørreskjemaet slik at undersøkelsen kunne fortsette uten at data måtte slettes. Derfor ble feilen ikke rettet, og alle fikk det samme spørreskjemaet.

9.2.5 Prosedyre for gjennomførelse

En feilkilde som kan forekomme ved spørreundersøkelser er at respondentene svarer det de tror de burde mene, og ikke hva de faktisk mener. Som Svartdal (2009) sier er anonymitet i seg selv ingen garanti for at folk vil gi ærlige svar. I et forsøk på å sikre ærlige svar poengterer Svartdal (2009) viktigheten av at forsker fremtrer som seriøs. Når jeg delte ut spørreskjema til de ulike klassene var det derfor viktig å tenke på dette. Da min atferd og det jeg sa kunne påvirke deres ærlighet i svarene. Dette var noe jeg ikke hadde kontroll over i de tilfellene hvor noen andre delte ut spørreskjemaet for meg.

9.2.6 Validitet og reliabilitet

Validitet og reliabilitet er to viktige begrep når det kommer til kvantitativ forskning. Validitet handler om at en måler det en faktisk skal måle. Reliabilitet handler om konsistens i et resultat (Svartdal, 2009).

Reliabiliteten til studiet ble utfordret da en av skalaene ikke hadde en akseptert Cronbachs alpha verdi. Cronbachs alpha verdien var for lav og det ble gjort et forsøk på å øke verdien. Dette gjennom å fjerne et utsagn fra skalaen for å se om alpha-verdien gikk opp. Da verdien ikke steg betydelig, ble det besluttet at skalaen skulle slettes i sin helhet. Dette fordi det ville vært uklart hva skalaen egentlig målte.

Da spørreundersøkelsen i stor grad går ut på å undersøke om det er flere som sitter med en misforståelse av barnevernet er det disse som har vært i fokus når spørreskjemaet ble utviklet. Både saksbehandlerne sine erfaringer, men også mine egne erfaringer preger utviklingen av spørreskjemaet, og det er derfor ikke dekkende å si at spørreskjemaet måler barns oppfattelse av barnevernet helhetlig. Det måler i all hovedsak om det er mange barn som sitter med en misforståelse av barnevernet basert på de misforståelsene jeg og saksbehandlerne har erfart. Resultatene er derfor riktige/feilaktige eller positive/negative i forhold til de utsagnene som er inkludert i skalaene.

9.3 Forslag til videre forskning

Forslag til videre forskning kan være en undersøkelse med et større utvalg. Da 9. klasseelever fra by ikke var deltakere i denne studien kunne det vært en ide å undersøke forskjeller mellom 9. klasse by og bygd. Da det viser seg forskjeller mellom 5. klasse by og bygd er det interessant å undersøke om dette også er en forskjell som vises blant 9. klasse by og bygd.

For å undersøke om undervisning om barnevernet i skolen er hensiktsmessig kan det være en ide å gjennomføre en longitudinell studie hvor en først undersøker elevenes forståelse og kunnskap om barnevernet. Deretter kan en gjennomføre et undervisningsopplegg som formidler informasjon om barnevernet, hva det er, hvorfor det eksisterer og hvordan de kan hjelpe. Deretter gjennomføre en ny spørreundersøkelse som undersøker om det har skjedd en endring i barns oppfattelse av barnevernet. På den måten kan en undersøke om undervisning om barnevernet er en hensiktsmessig måte å formidle informasjon om barnevernet til barn og unge på. Hvis en slik studie viser en positiv endring i barns oppfattelse av barnevernet vil dette være en hensiktsmessig måte å tilfredsstille kommunikasjonsstrategienes ambisjon om at alle barn skal vite mer om barnevernet.

Det kunne også vært interessant å undersøkt i hvilke grad kommunikasjonsstrategiene for barnevernet implementeres. Da resultatene fra denne studien kan indikere at det er mangelfull implementering, ville det derfor vært interessant å undersøkt dette nærmere.

10 Konklusjon

Denne studien har undersøkt barns oppfattelse av det Norske barnevernet. Formålet med studien var å undersøke barns oppfattelse av ulike faktorer knyttet til barnevernet, og i hvilken grad det var forskjeller mellom kjønn og ulike aldersgrupper.

Resultatene indikerer at de fleste deltakerne har en positiv eller riktig oppfattelse av barnevernet. Det er likevel en relativt høy andel som har en negativ oppfattelse av barnevernet generelt, og en negativ oppfattelse av foreldres holdninger til barnevernet. Ut ifra Bronfenbrenners teori om økologisk utvikling er det flere faktorer som kan påvirke barns oppfattelse av barnevernet. Både samfunnet, familie og nærmiljø og individuelle forskjeller er belyst i oppgaven og kan forklare resultatene. Det er likevel slik at andre faktorer som ikke er inkludert i studien, også kan være årsaken til de resultatene vi ser.

Denne studien bidrar til å belyse viktigheten av at barn og unge har kunnskap om det Norske barnevernet. Dette er viktig da barnevernet skal hjelpe barn og unge. Hvis barn og unge ikke har kunnskap om tjenesten vil det kunne medføre manglende tillit til tjenesten. Det er også sannsynlig at barn og unge med en feiloppfatning av barnevernet kan føle frykt mot barnevernet. Ved å øke barns kunnskapsnivå og å forbedre oppfattelsen av tjenesten vil det kunne føre til et bedre samarbeid og øke sannsynligheten for at barn får ta del i avgjørelser omkring seg selv.

Referanseliste

- Bailey, J. A., Hill, K. G., Oesterle, S. & Hawkins, J. D. (2009). Parenting Practices and Problem Behavior across Three Generations: Monitoring, Harsh Discipline, and Drug Use in the Intergenerational Transmission of Externalizing Behavior. *Developmental Psychology*, 45(5), 1214-1226. doi: 10.1037/a0016129
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet/Bufetat. (2013). *Barnevernet - en hjelper Kommunikasjonsstrategi for barnevernet 2013-2016*.
- Barne-, og likestillingsdepartementet/Bufetat. (2008). Et åpent barnevern - kommunikasjonsstrategi for barnevernet 2008-2011. Hentet 16.12.2016 fra https://www.bufdir.no/global/Et_åpent_barnevern_kommunikasjonsstrategi_2008_2011.pdf
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2008). Skolepakken. Hentet 01.03.2017 fra <http://bestill.bufdir.no/pub/barnevern/barnevern-1/skolepakken/sara-og-alex--skolepakken>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2016). Hjelpetiltak i hjemmet. Hentet 12.04.2017 fra https://www.bufdir.no/Barnevern/Tiltak_i_barnevernet/Hjelpetiltak_i_hjemmet/
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (2017). Barnevernet til barnets beste. Hentet 03.03.2017 fra https://www.bufdir.no/global/nbbf/Barnevern/Barnevernet_Brosjyre_NORSK.pdf
- Barnekonvensjonen. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter: Vedtatt av De Forente Nasjoner den 20. november 1989, ratifisert av Norge den 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Oslo: Barne- og familiedepartementet.
- Barnelova. (1982). *Lov om barn og foreldre*. Hentet 01.02.2017 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7?q=barneloven>
- Barnevernloven. (1992). *Lov om barneverntjenester* Hentet 14.03.2017 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100?q=barnevernloven>
- Bendiksen, L. R. L. & Haugli, T. (2015). *Sentrale emner i barneretten* (2 utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bohner, G. & Wanke, M. (2002). *Attitudes and attitude change* (Social psychology). Hove: Psychology Press.

- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development : experiments by nature and design*. Cambridge, Mass: Harvard University Press.
- Bunkholdt, V. (1997). Barnevernets legtimitet- hvorfor er det så vanskelig? . I B. C. R. Olsen, V. Bunkholdt & G. Hagen (Red.), *Barnevernet - mangfold og mening* (s. 282-292). Oslo: Tano Aschehoug.
- Christiansen, Ø., Bakketeig, E., Skilbred, D., Madsen, C., Havnen, K. J. S., Aarland, K. & Backe-hansen, E. (2015), *Forskningsskunnskap om barnevernets hjelpetiltak (978-82-92970-89-8)*. Bergen: Uni Research Helse, Regionalt kunnskapssenter for barn og unge RKBV Vest.
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics : and sex and drugs and rock 'n' roll* (4 utg.). Los Angeles: SAGE.
- Figenschow, W. (2006). Systemer i samspill - det konfliktfylte møtet. I W. Figenschow, E. Ringberg & M. Ekanger (Red.), *Barnevern : medier og juss* (s. 45-69). Oslo: Gyldendal akademisk.
- FN-sambandet. (2017). Barnekonvensjonen - barns rettigheter. Hentet 16.03.2017 fra <http://www.fn.no/FN-informasjon/Avtaler/Menneskerettigheter/Barnekonvensjonen-barns-rettigheter>
- Føleide, S. (2011). *Mot ein meir reflektert barnevernsdebatt? Ei innhaldsanalyse av barnevernframstillingar i VG og Dagbladet*. (Master), Universitetet i Oslo.
- Gamst, K. T. (2011). *Profesjonelle barnesamtaler : å ta barn på alvor*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grimen, H. (2009). *Hva er tillit*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Grinde, T. V. (1993). *Kunnskapsstatus for barnevernet*. Oslo: TANO.
- Harwood, R. L., Miller, S. A. & Vasta, R. (2008). *Child psychology : development in a changing society* (5 utg.). Hoboken, N.J: John Wiley & Sons.
- Haugen, G. M. D., Paulsen, V. & Berg, B. (2012). Foreldre og barns erfaringer i møte med barneverntjenesten i Trondheim kommune.
- Ipsos Public Affairs. (2015). Undersøkelse om barnevernet utarbeidet for barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Hentet 04.02.2017 fra https://www.bufdir.no/global/nbbf/Barnevern/Undersokelse_om_barnevernet.pdf
- Jernbro, C., Otterman, G., Lucas, S., Tindberg, Y. & Janson, S. (2017). Disclosure of Child Physical Abuse and Perceived Adult Support among Swedish Adolescents. *Child Abuse Review*. doi: 10.1002/car.2443

- Jerome, L., Emerson, L., Lundy, L. & Orr, K. (2015). Teaching and learning about child rights: A study of implementation in 26 countries.
- Kail, R. V. & Cavanaugh, J. C. (2013). *Human development : a life-span view* (6 utg.). Australia: Wadsworth.
- Læret, O. K. & Skivenes, M. (2016). Kvalitet og legitimitet i barnevernets beslutninger. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Martin, G. N., Carlson, N. R. & Buskist, W. (2010). *Psychology* (4 utg.). Harlow: Allyn & Bacon.
- Medietilsynet. (2016). Barn og medier 2016. Hentet 20.04.2017 fra <http://www.barnogmedier2016.no/page-19>
- Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett*. Hentet 13.05.2017 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30?q=menneskerettsloven>
- Nordby, H., Bennin, C. & Buer, B. A. (2013). *Etikk i barnevern*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- NRK. (2010). Supernytt 6. oktober 2010. Hentet 22.10.2016 fra <https://tv.nrk.no/serie/supernytt/msub02011810/06-10-2010 - t=2m21s>
- NRK. (2013). Supernytt 5. april 2013. Hentet 22.10.2016 fra <http://tv.nrksuper.no/serie/supernytt/MSUB02006213/05-04-2013 - t=2m25s>
- Nsd. (2017). Informasjon og samtykke. Hentet 09.02.2017 fra http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/informasjon_samtykke/
- Opplæringslova. (1998). *Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa*. Hentet 01.05.2017 fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61?q=opplæringsloven>
- Piaget, J. (1976). *The child and reality : problems of genetic psychology* (Problèmes de psychologie génétique). Harmondsworth: Penguin.
- Regjeringen. (2001). Barnevernet - til barnets beste. Hentet 04.04.2017 fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/barnevernet---til-barnets-beste/id87701/>
- Roberson, M. T., Sundstrom, E. & Schmitt, N. (1990). Questionnaire Design, Return Rates, and Response Favorableness in an Employee Attitude Questionnaire. *Journal of Applied Psychology*, 75(3), 354-357. doi: 10.1037/0021-9010.75.3.354
- Rose, A. J. & Rudolph, K. D. (2006). A Review of Sex Differences in Peer Relationship Processes: Potential Trade-Offs for the Emotional and Behavioral Development of Girls and Boys. *Psychological Bulletin*, 132(1), 98-131.

- Sandøe, E. (2015). Norge gir ikke barna kunnskap om rettigheter. Hentet 14.01.2017 fra <https://www.unicef.no/nyheter/12303/norge-gir-ikke-barna-kunnskap-om-rettigheter>
- Siegler, R. S. (2014). *How children develop* (4 utg.). New York: Worth Publishers.
- Social Science Statistics. (2017). Effect size calculator for t-test. Hentet 15.01.2017 fra <http://www.socscistatistics.com/effectsize/Default3.aspx>
- Ssb. (2016). Barnevern, 2015. Hentet 01.03.2017 fra <https://ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barnevern>
- Stang, E. (2007). *Fremstillinger av barnevern i løssalgspresen : en innholdsanalyse av artikler om barnevern i VG og Dagbladet*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse : hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Svartdal, F. (2009). *Psykologiens forskningsmetoder* (3 utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tetzchner, S. v. (2012). *Utviklingspsykologi* (2 utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (4 utg.) Bergen Fagbokforlaget.
- Unicef. (2010). *Nordic study on Child Rights to participate 2009-2010*.
- Utdanningsdirektoratet. (2017a). Læreplan i kristendom, religion, Etikk og livssyn (KRLE) etter 4. årstrinn. Hentet 11.03.2017 fra <https://www.udir.no/kl06/RLE1-02/Hele/Kompetansemaal/etter-4.-arstrinn>
- Utdanningsdirektoratet. (2017b). Læreplan i samfunnsfag. Kompetansemål etter 4. årssteg. Hentet 10.05.2017 fra <https://www.udir.no/kl06/SAF1-03/Hele/Kompetansemaal/kompetansemaal-etter-4.-arssteget>
- Utdanningsdirektoratet. (2017c). Læreplan i samfunnsfag. Kompetansemål etter 7. årssteg. Hentet 10.05.2017 fra <https://www.udir.no/kl06/SAF1-03/Hele/Kompetansemaal/kompetansemaal-etter-7.-arssteget>
- Veland, J. (2004). Barnevernets legitimitet - et åpent barnevern. I T. Havik (Red.), *Barnevernet : forutsetninger og gjennomføring* (s. 199-213). Oslo: Universitetsforl.
- Vis, S. A., Holtan, A. & Thomas, N. (2012). Obstacles for child participation in care and protection cases—why Norwegian social workers find it difficult. *Child Abuse Review*, 21(1), 7-23. doi: 10.1002/car.1155
- Waldahl, R. (1999). *Mediepåvirkning* (2 utg.). Oslo: Gyldendal.

Vedlegg

Vedlegg 1:

Til foreldre/foresatte i 5/9. klasse

Hei, mitt navn er Tonje Friborg Berger og jeg er masterstudent på universitetet i Tromsø. Jeg skriver for tiden min masteroppgave i barnevern som skal leveres i mai 2017.

For å kunne skrive oppgaven, ønsker jeg å gjennomføre en spørreundersøkelse, og det er derfor du/dere får dette informasjonsskrivet. Formålet med undersøkelsen er å finne ut hvilke kunnskaper og holdninger barn flest har til barnevernet.

Jeg skal gjennomføre en spørreundersøkelse i ditt/deres barn sin klasse. Spørreundersøkelsen er anonym, og barna deltar ved å krysse av på et spørreskjema på papir. Det vil derfor ikke være mulig å spore opp svar til den enkelte deltaker. På spørreskjemaet er det avkrysningsoppgaver med spørsmål som går ut på at deltakeren skal svare hvor enig/uenig han/hun er i 30 ulike påstander om barnevernet. Besvarelsen tar ca. 10 minutter.

Det er frivillig å delta og barnet har mulighet til å trekke seg når som helst underveis, uten å begrunne dette nærmere.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på telefonnummer 41445417, eller sende en e-post til tonje_berger@hotmail.com. Du kan også kontakte min veileder, Svein Arild Vis ved Regionalt kunnskapssenter for barn og unge Nord, Det helsevitenskapelige Fakultet, Universitetet i Tromsø, på telefonnummer 45467979 eller sende en e-post til svein.arild.vis@uit.no.

Jeg ber om at dere som foreldre samtykker til at barnet kan delta i undersøkelsen. Dersom dere samtykker i dette trenger dere ikke besvare denne henvendelsen. Dersom dere ønsker å reservere dere mot at barnet deltar i spørreundersøkelsen kan dere enten gjøre det ved å gi beskjed til kontaktlærer eller ved å fylle ut skjemaet nederst på siden.

Med vennlig hilsen

Tonje Friborg Berger

Klipp av og lever til skolen -----

Jeg/vi ønsker ikke at _____ skal delta i spørreundersøkelsen til masterstudent Tonje Friborg Berger.

Dato: _____ Underskrift: _____

Vedlegg 2

Svein Arild Myhra Vis
Regionalt kunnskapssenter for barn og unge UiT Norges arktiske universitet

9037 TROMSØ

Vår dato: 10.08.2016

Vår ref: 49189 / 3 / AGL

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 05.07.2016. Meldingen gjelder prosjektet:

<i>49189</i>	<i>Barns kunnskap om barnevernet.</i>
<i>Behandlingsansvarlig</i>	<i>UiT Norges arktiske universitet, ved institusjonens øverste leder</i>
<i>Daglig ansvarlig</i>	<i>Svein Arild Myhra Vis</i>
<i>Student</i>	<i>Tonje Friborg Berger</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, <http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/skjema.html>. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.12.2017, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Kjersti Haugstvedt

Audun Løvlie

Kontaktperson: Audun Løvlie tlf: 55 58 23 07

Vedlegg: Prosjektvurdering

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 49189

Utvalget informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

Data innhentes ved personlig intervju. Vi minner om at det av hensyn til barnevernansattes taushetsplikt ikke kan fremkomme identifiserbare opplysninger om enkeltbarn. Vi anbefaler at forsker minner informanten om dette ifm. intervjuet.

Personvernombudet legger til grunn at forsker etterfølger UiT Norges arktiske universitet sine interne rutiner for datasikkerhet.

Forventet prosjektslutt er 15.12.2017. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger som f.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette digitale lydopptak

Vedlegg 3:

Forespørsel om å delta i intervju i forbindelse med en masteroppgave

Mitt navn er Tonje Friborg Berger, og jeg er masterstudent på Universitetet i Tromsø. Jeg studerer barnevern og skal det kommende året skrive den avsluttende masteroppgaven. Temaet for oppgaven er barns kunnskap om det norske barnevernet. Jeg er interessert i å finne ut hva barn i Norge vet om barnevernet og hvilke holdninger de har til det.

For å finne ut av dette, ønsker jeg å intervju noen saksbehandlere først. Dette for å komme frem til utsagn fra barn og informasjon omkring det første møtet med barn i en barnevernssak. Ut fra intervjuene med saksbehandlere ønsker jeg å utforme spørreskjema som jeg skal benytte i en spørreundersøkelse blant barn i grunnskolen.

Spørsmålene vil derfor hovedsakelig dreie seg om dine erfaringer som saksbehandler i forhold til det første møtet med et barn som ikke har vært i kontakt med barnevernet tidligere. Hovedformålet med intervjuene er å komme frem til eksempler på utsagn fra barn, utsagn som går igjen hos flere. Det vil derfor ikke være informasjon knyttet til en enkelt sak eller hendelse som vil være relevant.

Jeg vil bruke båndopptaker og ta notater mens vi snakker sammen, og intervjuene vil ta omtrent en time. Vi kan sammen bli enige om tid og sted for intervjuet.

Det er frivillig å være med og du har mulighet til å trekke deg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Dersom du trekker deg vil alle innsamlede data om deg bli anonymisert. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Opplysningene anonymiseres og opptakene slettes når oppgaven er ferdig. Målet er å være ferdig innen utgangen av mai 2017.

Dersom du har lyst til å være med på intervjuet, er det fint om du skriver under på den vedlagte samtykkeerklæringen og sender den til meg.

Hvis det er noe du lurer på kan du ringe meg på telefonnummer 41445417, eller sende e-post til tonje.berger@hotmail.com. Du kan også kontakte min veileder, Svein Arild Vis ved Regionalt kunnskapssenter for barn og unge Nord på telefonnummer 45467979 eller sende en e-post til svein.arild.vis@uit.no.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD).

Med vennlig hilsen
Tonje Friborg Berger
Edderdunvegen 239
9013 Tromsø

Samtykkeerklæring:

Jeg har mottatt skriftlig informasjon og er villig til å delta i studien.

Signatur ..... Telefonnummer .....

Vedlegg 4:**SPØRREUNDERSØKELSE**

På dette spørreskjemaet skal du svare ved å krysse av på de alternativene som passer best for deg.

På de første 30 spørsmålene skal du krysse av for hvor enig/uenig du er i de ulike utsagnene. Velg ett alternativ for hvert utsagn.

Utsagn	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig
1. Barnevernet er til for å beskytte barn					
2. Barnevernet kidnapper barn					
3. Barnevernet er til for å hjelpe barn					
4. Barnevernet har som mål at alle barn skal ha det bra					
5. Barnevernet er farlig					
6. Barnevernet er bra					
7. Når barn ikke kan bo hjemme, hjelper barnevernet å finne et nytt hjem til barnet					
8. Barnevernet tar barn					
9. Barnevernet er skummelt					
10. Barnevernet bestemmer om barn kan bo hjemme					
11. Barnevernet hjelper bare barn under 10 år					
12. Barn er redd barnevernet					
13. Vi trenger et barnevern i Norge					

Utsagn	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig
14. Barnevernet stjeler barn					
15. Foreldre er redd barnevernet					
16. Barnevernet sjekker om barn har det bra hjemme					
17. Barnevernet kan hjelpe med andre ting enn å flytte barn					
18. Barnevernet hjelper foreldre					
19. Voksne snakker negativt om det norske barnevernet					
20. Barnevernet henter barn som gjør noe galt (stjeler, mobber, sloss)					
21. Foreldre er fornøyd med barnevernet					
22. Barnevernet hjelper barn som har det vanskelig hjemme					
23. Foreldre må passe på barna sine sånn at ikke barnevernet tar dem					
24. Barnevernet tar barn uten grunn og gir de til andre voksne som vil ha dem					
25. Noen barn trenger hjelp fra barnevernet					
26. Barnevernet er ikke nødvendig					

Utsagn	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig
27. Barnevernet er bra					
28. De som jobber i barnevernet er snille					
29. Foreldre liker ikke å snakke med barnevernet					
30. Foreldre synes det er bra at de kan få hjelp fra barnevernet					

Hvem har fortalt deg om barnevernet?

Nedenfor skal du krysse av for hvor mye de ulike alternativene har fortalt deg om barnevernet. Velg ett alternativ for hver linje.

	Ingenting	Lite	Noe	Mye	Veldig mye
Foreldre/foresatte					
Venner					
Lærer					
Barnevernet					
Plakater/brosjyrer					
Aviser					
TV					
Bøker					
Andre					

	Ingenting	Lite	Noe	Mye	Veldig mye
Hvor mye synes du at du vet om barnevernet?					

Skulle du ønske du visste mer om barnevernet?

Ja

Nei

Jeg vet ikke

Kryss av for om du er gutt eller jente:

Gutt

Jente

Hvilken klasse går du i?

5. Klasse

9. Klasse

Tusen takk for at du tok deg tid til å svare på spørsmålene 😊